

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
Інститут екологічної економіки і менеджменту
Кафедра екологічної економіки та бізнесу

УДК 658.153

Магістерська кваліфікаційна робота на тему:

**Оцінка і управління оборотними активами
ТзДВ "Фабрика "Трембіта"**

*Valuation and management of current assets
of the Additional Liability Company «Factory «Trembita»*

Виконав: студент гр.ЕПз-61м
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми
«Економіка підприємства»
Герега Любомир Ігорович _____

Науковий керівник: доц. Луців Н.Г. _____

Рецензент _____

м. ЛЬВІВ – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут екологічної економіки та менеджменту

Кафедра екологічної економіки та бізнесу

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

екологічної економіки та бізнесу

_____ проф., к.г.н. Дубовіч І.А.

" _____ "

ЗАВДАННЯ
на магістерську кваліфікаційну роботу студенту

Герезі Любомиру Ігоровичу

1. Тема роботи: Оцінка і управління оборотними активами ТзДВ "Фабрика "Трембіта"

Керівник роботи доц. Луців Наталія Григорівна

затверджено наказом університету від " 04 " вересня 2023 № С-440

2. Термін подання студентом роботи 11. 01. 2024 р.

3. Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: "Звіт про фінансовий стан" (форма №1), "Звіт про фінансові результати" (форма №2), "Звіт про рух грошових коштів" (форма №3), "Примітки до річної фінансової звітності" (форма №5), "Звіт з праці" (форма 1-ПВ), спеціальна література.

4. Зміст пояснювальної записки (розділи, які потрібно розробити):

1. Реферат;

2. Вступ;

3. Теоретичний розділ;

4. Аналітико-дослідницький розділ;

5. Проектно-рекомендаційний розділ;

6. Висновки

7. Список посилань.

5. Перелік ілюстративно-графічного матеріалу:

1. Зміст поняття «оборотні активи», їх класифікація, управління оборотними активами
2. Загальна характеристика ТЗДВ "Фабрика "Трембіта"
3. Узагальнюючі показники фінансово-господарської діяльності
4. Динаміка структурних елементів оборотних активів
5. Динаміка показників ефективності використання оборотних оборотних активів
6. Динаміка показників оборотності запасів і дебіторської заборгованості
7. Вплив факторів на зміну показника тривалості обороту оборотних активів
8. Розрахунок ефективності комплексу проектних рішень
9. Вплив заходів на основні економічні показники виробничо- господарської діяльності та
10. Вплив заходів на показники ефективності використання оборотних активів підприємства

6. Консультанти магістерської кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 6 вересня_2023 р.

Керівник роботи _____

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичний розділ	19.09-30.09	виконано
2	Аналітико-дослідницький розділ	01.10-31.10	виконано
3	Проектно-рекомендаційний розділ	01.11-30.11	виконано
4	Вступ, висновки, реферат	01.12-25.12	виконано
5	Оформлення роботи	26.12-10.01	виконано

Студент _____

Керівник роботи _____ доц. Луців Н.Г.

РЕФЕРАТ

Об'єктом дослідження - є процес оцінки і управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика Трембіта».

Предметом дослідження - є теоретичні аспекти та методичні засади оцінки і управління оборотними активами підприємства.

Мета роботи – провести оцінку та розробити заходи щодо удосконалення системи управління оборотним активами ТзДВ «Фабрика Трембіта».

У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретичні основи та методичку оцінки і управління оборотними активами підприємства. Визначено сутність поняття «оборотні активи», наведено їх класифікацію, визначено методичку аналізу оборотних активів підприємства.

У другому розділі проведено аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства за період 2018-2022 років. Наведено господарсько-правові основи його діяльності, охарактеризовано продукцію і послуги, визначено динаміку зміни і використання основних засобів, трудових ресурсів, обсягів реалізованої продукції. Здійснено поглиблений аналіз складу та структури оборотних активів, проведена комплексна оцінка показників ефективності їх використання. Для визначення резервів прискорення оборотності оборотних засобів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» здійснено пофакторний аналіз показника тривалості обороту оборотних активів.

У третьому розділі розроблено і економічно обґрунтовано заходи щодо покращення виробничо-господарської діяльності та підвищення ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика Трембіта». Розраховано вплив проектних рішень на базові економічні показники та показники використання оборотних засобів підприємства.

Ключові слова: оборотні активи, оцінка, управління оборотність оборотних активів, економічний, ефективність, ефект, аналіз, фактори впливу, пропозиції, рішення.

Сторінок - 62, рисунків - 16, таблиць – 13, використаних джерел -42

RESUME

The object of the study is the process of evaluation and management of current assets of "Trembita Factory".

The subject of the study is the theoretical aspects and methodological principles of evaluation and management of current assets of the enterprise.

The purpose of the study is to evaluate and develop measures to improve the current asset management system of Trembita Factory ALC.

In the first chapter of the master's thesis the theoretical foundations and methods of evaluation and management of current assets of an enterprise are considered. The essence of the concept of "current assets" is defined, their classification is given, and the methodology for analysing the efficiency of management of current assets of an enterprise is determined.

The second section analyses the production and economic activity of enterprise for the period of 2018-2022. The economic and legal bases of its activities are presented, products and services are described, the dynamics of changes and use of fixed assets, labour resources, and volumes of products sold are determined. An in-depth analysis of the composition and structure of current assets is carried out, and a comprehensive assessment of the efficiency of their use is carried out. In order to determine reserves for accelerating the turnover of current assets of "Trembita" CLC, a factor analysis of the indicator of the duration of turnover of current assets was carried out.

The third section develops and economically justifies measures on improvement of production and economic activity and increase of efficiency of management of current assets of "Trembita Factory" CLCA. The impact of design decisions on the basic economic indicators and indicators of the use of current assets of the enterprise has been calculated.

Keywords: current assets, assessment, management, turnover of current assets, economic, efficiency, analysis, factors of influence, proposals, decisions.

Pages - 62, figures - 16, tables - 13, references - 42

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретичні аспекти оцінки управління оборотними активами підприємства	9
1.1. Економічний зміст поняття «оборотні активи».....	9
1.2. Завдання та методологія оцінки ефективності управління оборотними активами підприємства.....	14
2. Аналіз і оцінка виробничо-господарської діяльності ТзДВ «Фабрика «Трембіта».....	18
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТзДВ «Фабрика «Трембіта».....	18
2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»	29
2.3. Факторний аналіз впливу факторів на показник тривалості обороту оборотних активів.....	34
3. Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта».....	39
3.1. Напрями покращення управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»	39
3.2. Економічне обґрунтування доцільності запропонованих заходів.....	47
Висновки та рекомендації.....	55
Список використаних джерел.....	58
Додатки.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність використання оборотних активів залежить від багатьох факторів, які можна розділити на зовнішні, що здійснюють вплив незалежно від інтересів підприємства (загальноекономічна ситуація, податкове законодавство, політичні та міжнародні чинники), та внутрішні, на які підприємство може і повинне активно впливати.

Вивченням питань управління оборотними активами у багатьох наукових працях займалися вітчизняні і зарубіжні вчені: Азаренкова Г. М., Базецька Г. І., Бердар М. М., Бондаренко О.С., Брушко Г.В., Р. Брейлі, Власова Н.О., Гриньова, В. М., Зборовська, О. М., Ковалев А. И., Кононова О.О., Крамаренко Г. О., Коваленко Л. О., Михайлова О.В., Непочатенко, О.О., Поддєрьогін А.М., Філімоненков О.С., Шелудько В.М. та ін. Однак, фінансова теорія і практика сьогодення свідчать, що процес управління оборотним капіталом підприємств значною мірою залежать від специфіки діяльності підприємств окремої галузі. Актуальність і важливість питань управління оборотним капіталом і велике значення цього процесу для фінансово-господарської діяльності лісогосподарських підприємств обумовили вибір теми, мету і послідовність виконання наукового дослідження.

Мета і задачі дослідження - пошук резервів та розробка заходів щодо удосконалення системи оцінки та управління оборотним активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Для досягнення поставленої мети передбачається виконати такі завдання:

- здійснити теоретичне дослідження аспектів сутності оборотних активів і методики визначення їх ефективності;
- провести економічну оцінку та аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства;
- здійснити аналіз складу, структури і динаміки оборотних активів;
- провести аналіз і оцінку показників ефективності їх використання;
- оцінити вплив факторів на тривалість обороту оборотних активів;

- розробити та обґрунтувати заходи щодо підвищення ефективності оцінки та управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»;
- визначити вплив заходів на зміну економічних показників ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Об'єктом дослідження - є процес оцінки та управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Предметом дослідження- є теоретичні аспекти та методичні засади оцінки і управління оборотними активами підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використовувались такі методи дослідження: теоретичне узагальнення – для вивчення і систематизації теоретичних підходів до визначення сутності управління оборотними активами виробничих підприємств; аналізу та синтезу – для оцінки механізму управління оборотними активами підприємств; класифікації – для ідентифікації окремих елементів оборотних активів підприємств; статистичного й технікоекономічного аналізу – для оцінки оборотності та ефективності використання оборотних активів; структурно-логічного аналізу – для визначення етапів управління оборотними активами.

Наукова новизна дослідження. Науковою новизною відзначаються такі теоретичні та методологічні результати магістерської роботи:

удосконалено:

- систему управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»;

одержали подальший розвиток:

- методика факторного аналізу показників оборотності оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»;
- розробка заходів щодо удосконалення управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Результати виконаної магістерської роботи можуть бути впроваджені у практику господарської діяльності ТзДВ «Фабрика Трембіта».

Розділ 1. Теоретичні аспекти оцінки управління оборотними активами підприємства

1.3. Економічний зміст поняття «оборотні активи»

У сучасному бізнес-середовищі ефективне управління оборотними активами є запорукою фінансового успіху підприємства. Оборотні активи, визначають гнучкість фінансової системи та її здатність адаптуватися до змін в ринковому середовищі. Ефективне управління оборотними активами може підвищити ефективність бізнес-процесів та покращити фінансовий стан підприємства.

Науковці по-різному трактують зміст економічної категорії «оборотні активи». Багато економістів розглядають оборотні активи як складову частину обігового капіталу. Обіговий капітал включає грошові кошти та інші активи, які обертаються в процесі виробництва і обігу товарів. Оборотні активи в цьому контексті розглядаються як ресурси, що витрачаються протягом короткострокових циклів, включаючи запаси, дебіторську заборгованість і грошові кошти.

Окремі науковці визначають оборотні активи як комплексний елемент фінансової стійкості підприємства. Оборотні активи, розглядаються як засоби, що можуть бути легко перетворені в гроші, та сприяють здатності підприємства вчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами та оплачувати поточні зобов'язання.

Інші дослідники розглядають оборотні активи як інструмент для визначення ефективності управління активами. Якщо підприємство може досягнути високого рівня оборотності оборотних активів, це може свідчити про ефективне використання ресурсів та здатність швидко адаптуватися до змін на ринку.

В контексті фінансового аналізу, оборотні активи розглядаються через оцінку ризиків та забезпечення стабільності. Так, високий рівень оборотності

оборотних активів може знизити ризик втрат під впливом зміни чинників зовнішнього середовища.

Основні наукові підходи до визначення поняття «оборотні активи» наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності поняття «оборотні активи»

Автор	Визначення
1	2
Бланк І.О.	Оборотні активи – це сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та повністю споживаються протягом операційного циклу
Поддєрьогін А.М.	Оборотні активи - це кошти, авансовані в оборотні виробничі засоби і засоби обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку
Демченко Т. А.	Оборотні активи – сукупність оборотних засобів і засобів обігу, які використовуються для фінансування поточної господарської діяльності і виражені в грошовій формі
Гриньова В.М., Коюда В.О.	Оборотні активи - це кошти, що обслуговують процес господарської діяльності, які беруть участь одночасно і в процесі виробництва, і в процесі реалізації продукції»
Ковальов В.В.	Оборотні активи – активи, що споживаються у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу та повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції
Єрмасова Н.Б.	Оборотні активи – засоби інвестовані підприємством в поточні операції під час кожного операційного циклу
Слав'юк Р.Я.	Оборотні активи – ресурси, які належать підприємству і які будуть перетворені на гроші чи використані іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу
Соляник Л. Г.	Оборотні активи (або поточні активи) – це «сукупність матеріальних і фінансових активів, які шляхом структурної трансформації здійснюють безперервний кругообіг форм вартості з метою постійного відновлення процесу виробництва, одержання прибутку, підтримання нормальної ліквідності підприємства, і повинні повністю споживатися протягом одного календарного року чи операційного циклу»
НП (С) БО	Оборотні активи - грошові кошти та їх еквіваленти, що необмежені у використанні, а також інші активи призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати складання балансу

Складено на основі [1; 2; 5; 6; 11; 34]

Виходячи з аналізу наукових положень, поняття «оборотні активи» можна розглядати як авансовану вартість в елементи оборотних виробничих засобів і засобів обігу для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з метою досягнення достатнього рівня прибутковості підприємства.

Управління оборотними активами підприємства пов'язане з особливостями формування його операційного циклу. Операційний цикл – це період повного обороту всієї суми оборотних активів, у процесі якого відбувається трансформація окремих їхніх видів. Він включає виробничий та фінансовий цикли. Виробничий цикл підприємства характеризує період повного обороту матеріальних елементів оборотних активів, використовуваних для обслуговування виробничого процесу, починаючи з моменту надходження сировини, матеріалів і напівфабрикатів на підприємство і закінчуючи моментом відвантаження виготовленої з них готової продукції покупцям. Фінансовий цикл (цикл грошового обігу) підприємства є періодом повного обороту коштів, інвестованих в оборотні активи.

Розміщення оборотних коштів у відтворювальному процесі зумовлює їх поділ на оборотні кошти у сфері виробництва (оборотні засоби) та оборотні кошти у сфері обігу (засоби обігу) рис.1.1.

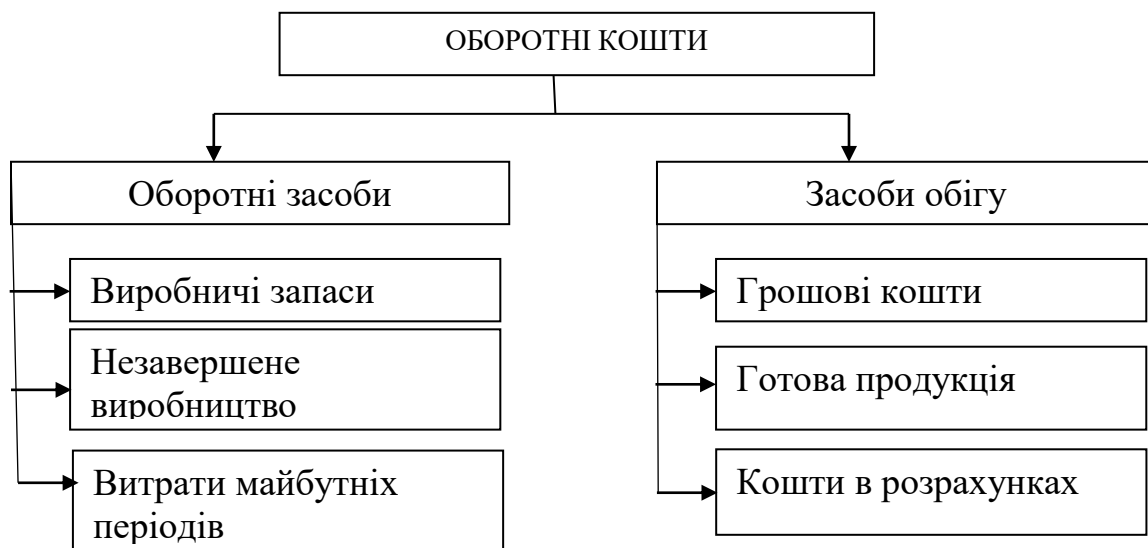

Рис. 1.1. Елементний склад оборотних коштів підприємства

Для забезпечення ефективності управління оборотними активами підприємства їх доцільно класифікувати. Класифікація оборотних активів дозволяє їх структурувати та дає можливість здійснювати контроль й управління ними на основі класифікаційних ознак. На рис.1.2. відображено основні підходи до класифікації оборотних активів підприємства, які найчастіше зустрічаються в економічних працях.

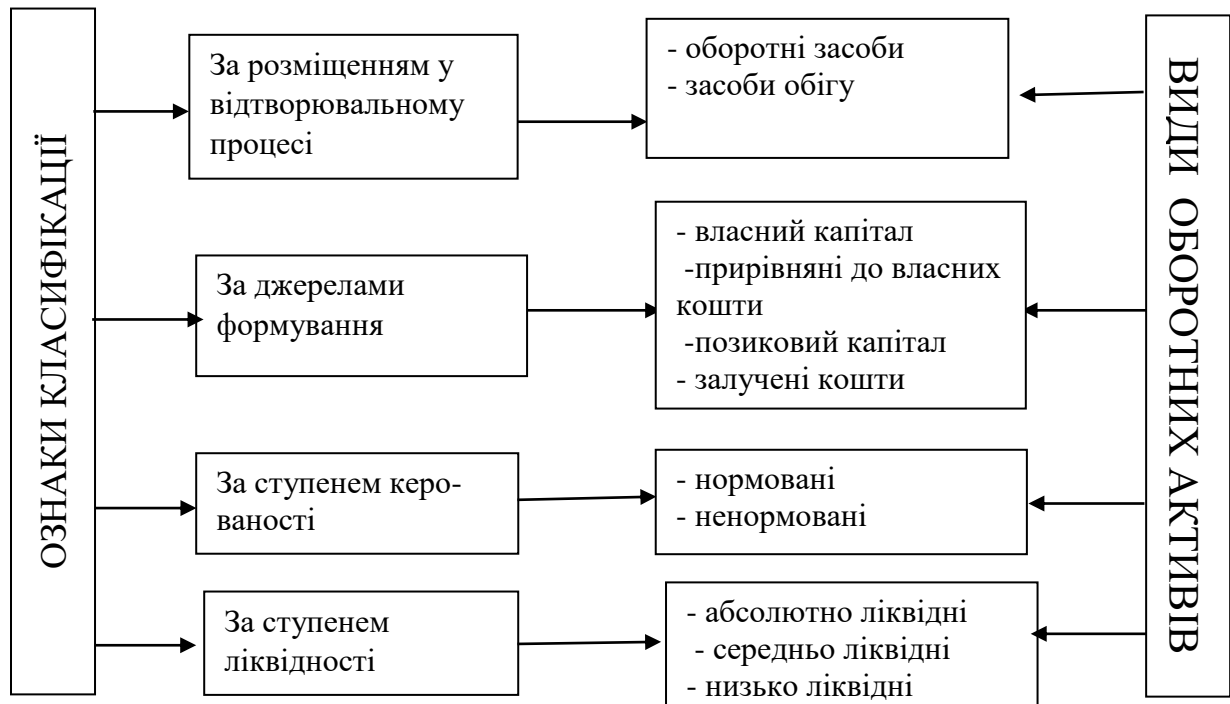

Рис. 1.2. Класифікація оборотних активів (систематизовано за [14,15,17,25, 38])

За джерелами формування оборотний капітал поділяється на власний та позиковий. Власні оборотні кошти відіграють визначальну роль у процесі здійснення господарської діяльності, оскільки забезпечують фінансову стійкість та оперативну самостійність підприємства. Основним джерелом власних обігових коштів є прибуток та статутний фонд [14].

Прирівняні до власних фінансові кошти називають стійкими пасивами. Стійкі пасиви - це кошти, що юридично не належать підприємству, але постійно перебувають у господарському обігу і використовуються підприємствами. До них належать: мінімальна заборгованість підприємства до

резерву майбутніх платежів; мінімальна заборгованість по заробітній платі та відрахуваннях на соціальні заходи; тимчасово вільні кошти спеціальних засобів та інші.

Позичені обігові кошти підприємства — це короткотермінові кредити банку, а також кредиторська заборгованість. Кредиторська заборгованість — це кошти, які не належать підприємству, але тимчасово знаходяться в його обігу, у тому числі це заборгованість підприємства своїм постачальникам. До залучених коштів належать комерційні кредити та інші кошти.

За ступенем керованості оборотні засоби поділяються на нормовані і ненормовані. До нормованих належать: виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, готова продукція на складах підприємства. До ненормованих: готова продукція відвантажена, грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, інші оборотні активи.

За фінансовими особливостями формування оборотні активи підприємства поділяють на валові та чисті. Валові оборотні активи (або валовий оборотний капітал) — це увесь їх обсяг незалежно від джерел фінансування. Чисті оборотні активи (або чистий робочий капітал) — це різниця між валовою сумою активів та загальною сумою поточних (короткострокових пасивів підприємства).

За рівнем ліквідності всі види оборотних активів поділяють на:

- абсолютно ліквідні активи, або оборотні активи у формі готових засобів платежу (гроші в касі та на поточних рахунках в банку);
- швидколіквідні оборотні активи, до яких відносять всі форми дебіторської заборгованості на користь підприємства, крім безнадійної;
- низьколіквідні оборотні активи, до яких належать запаси товарно-матеріальних цінностей у різних формах [29].

1.4. Завдання та методологія оцінки ефективності управління оборотними активами підприємства

Управління оборотними активами передбачає: підвищення оборотності активів; формування достатнього обсягу оборотного капіталу на забезпечення операційного процесу; оптимізацію структури оборотних активів; підвищення ліквідності, конкурентоспроможності та платоспроможності підприємства.

До основних завдань управління оборотним капіталом можна віднести:

1. Забезпечення безперебійності виробничого процесу, що передбачає формування різних видів активів відповідно до обсягів господарської діяльності та тривалості операційного та фінансового циклів підприємства;

2. Прискорення оборотності загальної суми оборотних активів шляхом збільшення частки високооборотних активів та зменшення частки повільно оборотних активів;

3. Забезпечення ліквідності оборотних активів на рівні, достатньому для забезпечення платоспроможності підприємства;

4. Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів за допомогою ефективного використання вільних грошових залишків для створення поточного портфеля фінансових інвестицій, зокрема прямого доходу від дивідендів або розміщення коштів на депозит;

5. Мінімізацію ризиків та втрат, пов'язаних із формуванням та використанням оборотних активів.

Етапи аналізу ефективності управління оборотними активами:

- оцінка механізму формування оборотних активів;
- оцінка їх фінансування;
- оцінка використання.

Інформаційними ресурсами щодо планування, аналізу та управління активами підприємства є зовнішні та внутрішні джерела. До зовнішніх належать законодавчі і нормативні акти та нормативи, затверджені органами

законодавчої та виконавчої влади. До внутрішніх – документи бухгалтерського та управлінського (внутрішньогосподарського) обліку.

Законодавчо-правовою основою формування, обліку та управління прибутком підприємства є такі нормативні документи: Господарський Кодекс України, Податковий Кодекс України, Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" та інші.

Основним інформаційним джерелом для фінансового аналізу є фінансова звітність. У балансі підприємства відображають на певний момент часу обсяг його активів, зобов'язань та власного капіталу. Така інформація дозволяє проаналізувати ефективність використання ресурсів підприємства.

«Звіт про фінансові результати» є основою для аналізу абсолютних і відносних показників прибутковості діяльності підприємства. У документі наводиться інформація по доходу витрати та прибутки підприємства.

«Звіт про рух грошових коштів» - це звіт про надходження і видатки грошових коштів та їх еквівалентів у результаті всіх видів діяльності підприємства за звітний період. Звіт про рух грошових коштів показує, за рахунок чого на підприємстві відбулася зміна залишків грошових коштів, тобто фактично дає пояснення розділу II активу балансу.

Звіт про власний капітал розкриває інформацію щодо змін у складі власного капіталу протягом звітного року і дає змогу проаналізувати розподіл чистого прибутку підприємства.

Оцінити ефективність використання оборотних активів можна за показниками: ділової активності, ліквідності, рентабельності [25].

Показники ліквідності характеризують здатність компанії своєчасно і в повному обсязі відповідати за вимогами власників її короткостроковими зобов'язаннями – постачальників, кредиторів, працівників й ін., а також здійснювати поточні виробничі та операційні витрати. У загальному випадку

компанія вважається ліквідною, якщо її поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання, тобто виконується умова:

$$NVC = CA - CL > 0, \quad (1.1)$$

де NVC – чистий оборотні активи; CA – оборотні активи;

CL – короткострокові зобов'язання [15].

Якщо величина чистих оборотних активів становить більше нуля, то це означає, що підприємство здатне виконувати всі свої короткострокові зобов'язання і має резерв ліквідності, який може бути направлений на розширення поточних операцій. Рекомендованим орієнтиром величини чистого оборотних активів може служити величина, що дорівнює половині загального обсягу поточних активів.

Методика визначення показників оборотності і рентабельності оборотних активів представлена в таблиці А1 додаток А.

Ефективне використання оборотних коштів є важливим завданням підприємства і повинно забезпечуватися прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

На стадії створення виробничих запасів - раціональне використання матеріальних ресурсів, удосконалення нормування, ліквідація наднормативних запасів, налагодження роботи транспорту, оптимальний вибір постачальників.

На стадії незавершеного виробництва - скорочення тривалості виробничого циклу, впровадження прогресивної техніки і технологій, розвиток стандартизації та уніфікації, вдосконалення системи економічного стимулювання тощо.

На стадії обігу - раціональна організація збуту продукції, дотримання договірної платіжної дисципліни, використання маркетингових важелів активізації продажу (реклама) та ін.

У результаті прискорення оборотності оборотних коштів відбувається процес вивільнення їх з обороту, а при сповільненні — в оборот залучаються

додаткові кошти. Вивільнення оборотних коштів може бути абсолютним і відносним. Абсолютне вивільнення оборотних коштів відображає пряме зменшення залишків оборотних коштів порівняно з їхнім нормативом (або із залишками попереднього періоду). Відносне вивільнення оборотних коштів з обороту відображає:

- стабільність оборотних коштів при зростанні обсягів реалізації продукції;
- зростання залишків оборотних коштів при випереджаючих темпах зростання обсягів реалізованої продукції.

Висновки до розділу 1

Під системою управління оборотними активами необхідно усвідомлювати сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою забезпечення належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.

Ефективне управління оборотними активами повинно бути спрямоване на:

1. Підвищення їх оборотності для забезпечення їх швидкого обігу;
2. Ефективне використання оборотного капіталу, для забезпечення безперервної роботи виробництва;
3. Оптимізацію структури оборотних активів, а саме раціональний розподіл фінансових засобів між оборотними елементами, що дозволить збільшити продуктивність і знизити бізнес-ризик;
4. Підвищення рівня ліквідності, що покращить його гнучкість та забезпечить конкурентоспроможність і стійкий розвиток.

2. Аналіз і оцінка виробничо-господарської діяльності ТЗДВ «Фабрика «Трембіта».

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТЗДВ «Фабрика «Трембіта»

Товариство з додатковою відповідальністю «Фабрика «Трембіта» спеціалізується на виготовленні музичних інструментів та виробництві меблів. Це відомий в Україні виробник унікальних та якісних музичних інструментів: бандур, цимбалів, домр, кобз, акустичних та електрогітар. Фабрика має свою традиційну школу виготовлення інструментів. Функціонує як виробник з 1946 року, коли були виготовлені перші музичні інструменти – бандури. У 1990-х роках фабрика знаходилася в кризовому стані, однак зуміла відновити свою діяльність [27].

Метою діяльності підприємства є отримання прибутків від виробничо-господарської діяльності і задоволення на їхній основі інтересів засновників, а також економічних і соціальних інтересів працівників. Діяльність підприємства здійснюється у відповідності до законодавства України та його Статуту. Воно є юридичною особою, здійснює господарську та іншу діяльність від свого імені на принципах повного господарського розрахунку, має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатку з своїм найменуванням, необхідні штампи і власні бланки.

Підприємство може набувати майнових та особистих немайнових прав, вступати в зобов'язання, виступати в арбітражному суді та в третейському суді від свого імені. Має право створювати на території України та за її межами філії, представництва, а також дочірні підприємства відповідно до чинного законодавства України.

Відомості щодо організаційно-правових основ діяльності представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна організаційно-правова характеристика ТзДВ «Фабрика Трембіта»

Зміст необхідних відомостей	Інформація
Повна та скорочена назва підприємства	ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ФАБРИКА «ТРЕМБІТА»
Скорочена назва	ТзДВ «Фабрика «Трембіта»
Організаційно-правова форма	Товариство з додатковою відповідальністю
Дата реєстрації підприємства	01.08.1994
Код ЄДРПОУ	02968266
Поштова та юридична адреси лісокомбінату	79035, Україна, 79035, Львівська обл., місто Львів, вул. Пасічна, 129
Форма власності	Приватна
Розміри	Суб'єкт малого підприємництва
Види діяльності	<i>31.02 Виробництво кухонних меблів 31.01 Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі 32.20 Виробництво музичних інструментів 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів 77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів 77.39 Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у.</i>

Складено на основі [8]

При аналізі виробничо-господарської діяльності підприємства важливо розглянути його структуру управління. Структура управління підприємством визначається як сукупність взаємопов'язаних управлінських елементів. Головна мета створення організаційної структури - забезпечити ефективність роботи управлінського персоналу. Формування управлінської структури повинно бути спрямоване на забезпечення оптимального розподілу функцій та визначення зв'язків між елементами управління для досягнення ефективності та виконання стратегічних завдань підприємства.

Організаційна структура ТзДВ «Фабрика «Трембіта» складається зі служб і виробничих підрозділів та є лінійно-функціональною (рис. 2.1).

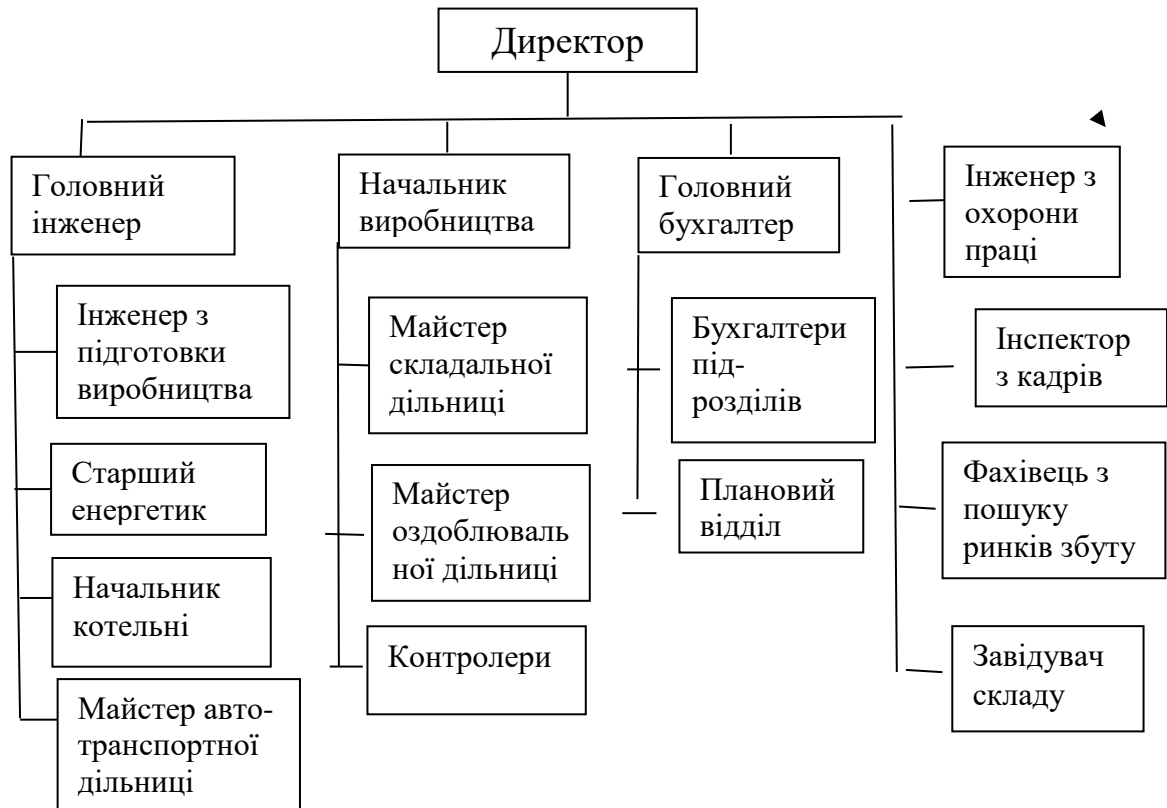

Рис 2.1. Організаційна структура управління ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Найвищим керівним органом ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є загальні збори засновників, які обирають генерального директора ТзДВ. Функції директора включають широкий спектр завдань, спрямованих на розробку та прийняття стратегічних і оперативних рішень, спрямованих на досягнення мети та вирішення поточних завдань підприємства. Директору підпорядковується головний інженер, начальник виробництва, головний бухгалтер, інженер з охорони праці, відділ кадрів та відділи постачання і збуту. Головний інженер є першим заступником директора підприємства і несе відповідальність за результати та ефективність виробничої діяльності. Він забезпечує необхідний рівень технічної підготовки виробництва, його постійне зростання, підвищення ефективності виробництва та продуктивності праці, високу якість та конкурентоспроможність продукції.

Головний бухгалтер відіграє важливу роль у фінансовому управлінні підприємства та відповідає за ряд ключових функцій, спрямованих на забезпечення правильного фінансового відображення діяльності компанії та дотримання вимог законодавства.

ТзДВ «Фабрика «Трембіта» спеціалізується на випуску таких видів продукції: гітари та електрогітари, народні інструменти, столи, стільці та інші меблі. Музичні інструменти ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є унікальними та високоякісними. При цьому, ціна на них є набагато нижчою ніж ціни на аналоги на міжнародних ринках. Отже, продукція фабрики є доступною для внутрішнього покупця. Підприємство реалізовує свою продукцію професійним музикантам, закладам освіти і культури, роздрібним покупцям.

Окрім того, менеджмент підприємства постійно працює над розширенням асортименту продукції, її оновленням, запроваджує у виробництво нові матеріали (лакофарбове покриття, струни, фурнітуру та інше). Склад основних позицій асортименту і номенклатури продукції представлено в таблиці А.2 додатку А.

Аналіз виробничої програми підприємства передбачає також оцінку виробництва продукції у вартісних показниках. У таблиці 2.2 наведено дані обсягів чистого доходу підприємства за період 2018-2022 років.

Таблиця 2.2

Динаміка чисельності персоналу ТзДВ «Фабрика Трембіта»

Показники	Одиниці виміру	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	15247	14047,9	10897,8	9754,4	8814,0
зміна у порівнянні з попереднім роком (базовий метод)	тис.грн.	-	-1199,1	-3150,1	-1143,4	-940,4
	%	-	92,1	77,6	89,5	90,4
зміна у порівнянні з базовим роком (ланцюговий)	тис.грн.	-	-1199,1	-4349,2	-5492,6	-6433,0
	%	-	92,1	71,5	64,0	57,8

метод)

Як бачимо, обсяг реалізованої продукції підприємства щорічно знижується. Загалом, з 2018 по 2022 роки номінальний обсяг реалізованої продукції зменшився на 42,2% або більш ніж в 1,7 разів. Суттєве зниження обсягів реалізації відбулося у 2020 році. Так, чистий дохід в порівнянні з базовим роком знизився на 4349,2 тис. грн. або 28,5%. Це може бути пов'язане зі зниженнями ділової активності (через пандемію) COVID-19. Подальше зменшення обсягів реалізації у 2021-2022 роках, є результатом воєнного стану в країні, спричиненого повномасштабним вторгненням Росії на територію України. Тенденція зміни обсягів реалізації продукції відображена на рис.2.2.

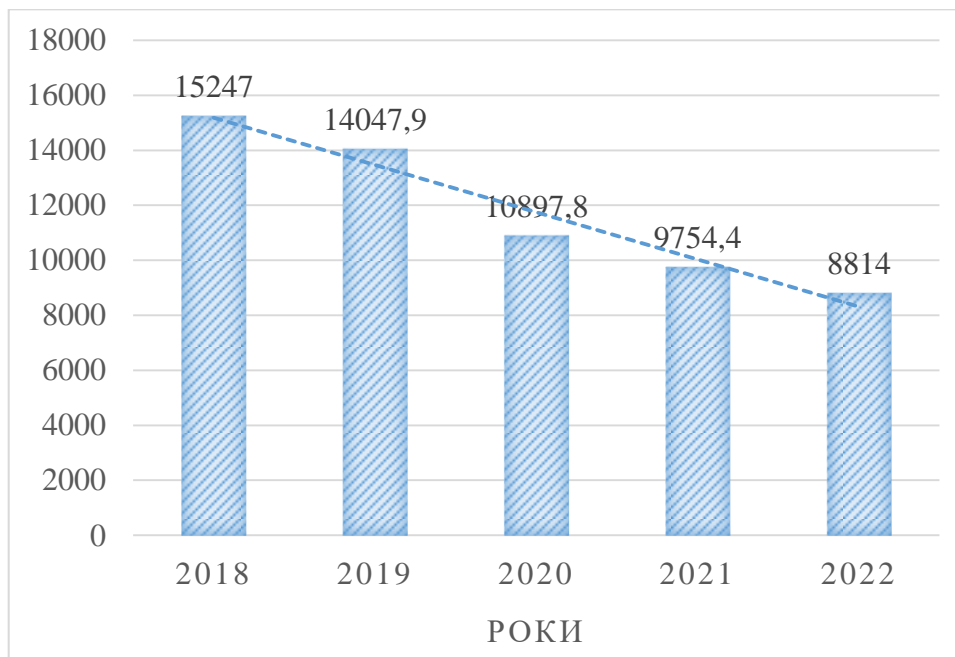

Рис. 2.2. Динаміка реалізованої продукції ТзДВ «Фабрика Трембіта»

Потенціал будь-якого підприємства значним чином залежить від його трудових ресурсів. Адже від рівня кваліфікації працівників, їх мотивації, здатності до постійного навчання і розвитку залежить ефективність роботи підприємства. Інформація щодо середньооблікової чисельності та оплати праці працівників ТзДВ «Фабрика «Трембіта» представлена в таблиці 2.3.

Як бачимо, чисельність персоналу ТзДВ «Фабрика «Трембіта» зменшується. У період 2018-2022 років кількість персоналу підприємства

скоротилася на 25 осіб або майже у 2 рази. Це було зумовлено зниженням його ділової активності.

Таблиця 2.3

Динаміка чисельності працівників, фонду оплати праці, заробітної плати та значення обсягу реалізованої продукції, що припадає на одного працівника

№	Показник	Один вим.	Роки				
			2018	2019	2020	2021	2022
1	Середньоспискова чисельність штатних працівників	осіб	57	41	35	35	32
	<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	осіб	-	-16	-6	0	-3
		%	-	71,93	85,37	100,00	91,43
2	Фонд оплати праці працівників всього, в.т.ч.:	тис. грн	3383,3	2805,2	2737,8	3066,3	2929,4
3	фонд основної заробітної плати	тис. грн	2855,5	2350,7	2355,8	2638,5	2520,7
4	фонд додаткової заробітної плати	тис. грн	527,8	454,5	382	427,84	408,74
5	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн.	4,95	5,7	6,52	7,3	7,63
	<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис. грн	-	0,755	0,817	0,782	0,328
		%	-	115,27	114,33	112,0	104,49
6	Середньомісячний обсяг реалізованої продукції, що припадає на одного працівника	Тис. грн./особу	22,29	28,55	25,95	22,51	22,95
	<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис. грн	-	6,26	-2,61	-3,44	0,44
		%	-	128,09	90,87	86,76	101,97

Протягом аналізованого періоду відбувалося коливання фонду оплати праці. Середньомісячна заробітна плата за цей період зросла на 2,68 тис. грн. (54,14%), однак залишається досить низькою. При цьому слід враховувати, що досить значна кількість працівників ТзДВ «Фабрика «Трембіта» працює на умовах неповної зайнятості.

Середньомісячний обсяг реалізованої продукції на одного працівника коливався. У 2019 р. в порівнянні з 2018 р. він збільшився на 28,09%, а на

кінець аналізованого періоду відновився до рівня 2018 року. Динаміка трудових показників представлена на рис. 2.3.

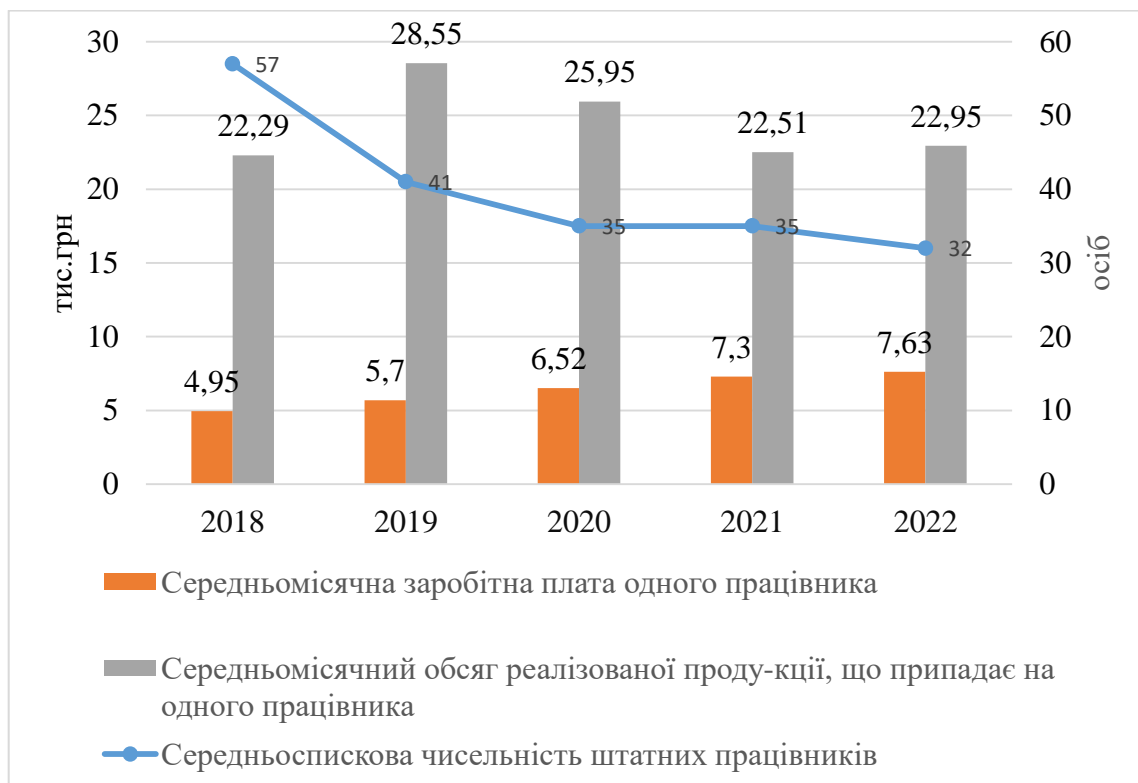

Рис. 2.3. Динаміка чисельності персоналу та трудових показників

ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Необоротні активи - це частина майна підприємства, яка є матеріальною основою його виробничої діяльності [10]. Від величини, структури, якісних характеристик необоротних активів, інтенсивності використання та ступеню їхнього відтворення значним чином залежить ефективність діяльності підприємства як в короткостроковій так і в довгостроковій перспективі.

Необоротні активи – це майно підприємства, призначене для тривалого використання. Ці активи використовуються на протязі довгого періоду, який може перевищувати один рік і включають, будівлі, обладнання, транспортні засоби, інтелектуальну власність та інші ресурси, що використовуються підприємством для здійснення виробничо-господарської діяльності.

Динаміка обсягів структурних елементів необоротних активів ТзДВ «Фабрика Трембіта» подана у таблиці 2.4. Для аналізу використано дані форми №1 «Звіт про фінансовий стан».

Таблиця 2.4

Динаміка необоротних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Показники	Один. виміру	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Нематеріальні активи	тис.грн.	0	0	0	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	тис.грн	256,05	170,55	11,35	0	0
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис.грн	-	-85,50	-159,20	-11,35	0,00
	%	-	66,6	6,7	0	0
Основні засоби, тис.грн.:	тис.грн	1277,95	1602,5	1859,55	1561,7	1349,35
- первісна вартість	тис.грн	4469,45	5107,4	5596,25	5471,05	5509,75
- знос	тис.грн	3191,5	3504,9	3736,6	3909,25	4160,4
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис.грн	-	324,55	257,05	-297,85	-212,35
	%	-	125,4	116,0	84,0	86,4
Довгострокові фінансові інвестиції	тис.грн	185,4	185,4	185,4	185,4	185,4
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис.грн	-	0	0	0	0
	%	-	0	0	0	0
Всього необоротних активів	тис.грн	1719,4	1958,45	2056,4	1747,2	1534,75
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	тис.грн	-	239,05	97,95	-309,20	-212,45
	%	-	113,9	105,0	85,0	87,8

Як бачимо, у структурі необоротних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» переважає питома вага основних засобів. Також є невелика частка незавершених капітальних та довгострокових інвестицій.

Протягом аналізованого періоду залишкова вартість основних засобів коливалася: до 2020р. вона збільшилася в порівнянні з 2018 р. на 581,6 тис. грн. (45,5%), а з 2020р. до 2022 р., в результаті зростання суми зносу - зменшилася

на – 510,2 тис. грн. (27,4%). Внаслідок вибуття з балансу обсягів незавершених капітальних інвестицій, загальна вартість необоротних активів з 2018р. по 2022р. – зменшилася на 184,65 тис.грн. (10,7%).

Проаналізуємо детальніше за показниками придатності і зносу основних засобів їх стан. Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації, тобто не списана на витрати діяльності. Розраховується відношенням вартості залишкової до первісної вартості основних засобів. Коефіцієнт спрацювання основних засобів показує, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукцію. Визначається відношенням суми зносу (нарахованої амортизації) до первісної вартості основних засобів [38].

Динаміка зміни коефіцієнтів подана на рис. 2.4.

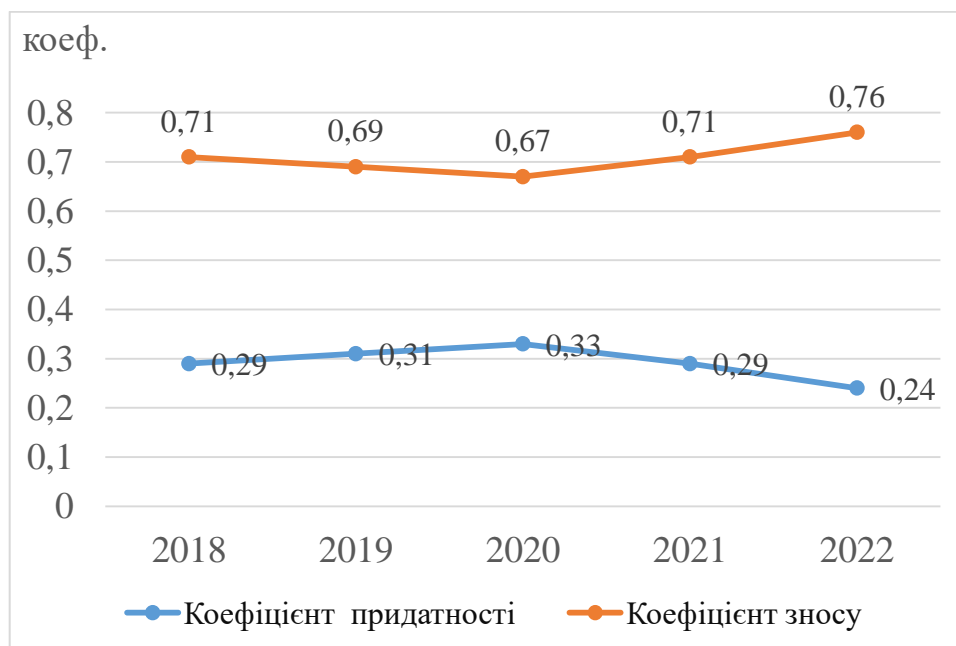

Рис. 2.4. Динаміка показників технічного стану основних засобів

Ступінь зношення основних засобів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» складала за цей період в середньому 70 відсотків. Загалом, коефіцієнт придатності основних засобів зменшився на 0,05. При чому, до 2020 року він зростає, а на кінець аналізованого періоду зменшився в порівнянні з цим роком на 0,09. Це вказує, що у цьому періоді основні засоби оновлювалися найбільш інтенсивно у 2020р.

Ефективність використання основних засобів характеризується рядом таких показників як фондомісткість, фондovіддача, фондоозброєність. Фондомісткість - відношення середньорічної вартості основних засобів до вартості виготовленої продукції протягом року. Фондовіддача – зворотна величина до фондомісткості, узагальнювальний показник, що виражає обсяг виготовленої та реалізованої продукції на одиницю основних виробничих засобів. Фондоозброєність - відношення середньорічної вартості основних засобів до середньооблікової чисельності працівників [14]. За даними таблиць 2.2 - 2.4 визначимо показники ефективності використання основних засобів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» та відобразимо їх на рис. 2.5.

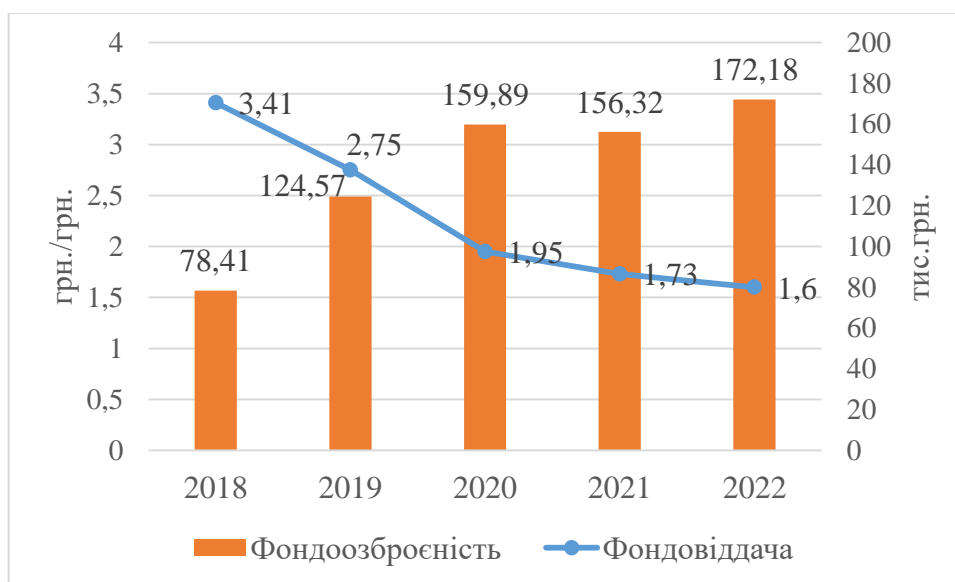

Рис. 2.5. Динаміка показників фондоозброєності та фондovіддачі

Одним з базових показників, які характеризують ефективність виробництва є собівартість продукції. Ефективна робота підприємства визначається його здатністю до раціонального використання ресурсів і постійного удосконалення технологічних процесів, що приводить до зниження витрат на виробництво та, відповідно, до зниження собівартості продукції.

Собівартість продукції – це обчислена сума витрат, пов'язаних із виробництвом продукції. Цей показник включає в себе витрати на сировину, на оплату праці, амортизацію обладнання та інші безпосередньо пов'язані з виробництвом витрати [10]. Зниження витрат сприяє підвищенню

прибутковості діяльності підприємства, розширює можливості гнучкого регулювання цін на свою продукцію та підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Показники собівартості, витрат на 1 грн і рентабельності витрат наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка витратних і дохідних показників

Показники	Один. виміру	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції	тис.грн.	15247	14047,9	10897,8	9754,4	8814
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	11248,5	10505,2	8676,8	7703,8	7185,6
Валовий прибуток	тис. грн.	3998,5	3542,7	2221	2050,6	1628,4
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	%		88,60	62,69	92,33	79,41
Чистий прибуток	тис. грн.	252,4	170,8	65,7	39,4	39,8
<i>Зміна у порівнянні з попереднім роком</i>	%	-	67,67	38,47	59,97	101,02
Витрати на одну гривню реалізованої продукції	грн./грн.	0,74	0,8	0,8	0,81	0,82
Рентабельність витрат	%	35,55	33,72	25,60	26,62	22,66
Рентабельність продажу	%	1,66	1,22	0,60	0,40	0,45

Обсяг валового прибутку ТзДВ «Фабрика «Трембіта» щорічно знижувався, загалом на 2370,1 тис. грн. або на 59,27%, також суттєво – на 212,6 тис. грн (на 84,23%) зменшився чистий прибуток. Відповідно зростали витрати на 1 грн. реалізованої продукцію: з 2018р по 2022р. – на 8 коп./грн., що становило 10,81%.

Показники рентабельності витрат та рентабельності продажу коливалися, але також суттєво знизилися за цей період 12,9% і 1,2% відповідно. Динаміка зміни цих показників відображена на рис. 2.6.

Аналіз узагальнюючих економічних показників ТзДВ «Фабрика «Трембіта» вказує на негативні зміни фінансової діяльності підприємства у період 2018-2022 років. Така ситуація вимагає комплексного підходу до прийняття ефективних рішень для вирішення проблем та відновлення стабільності підприємства.

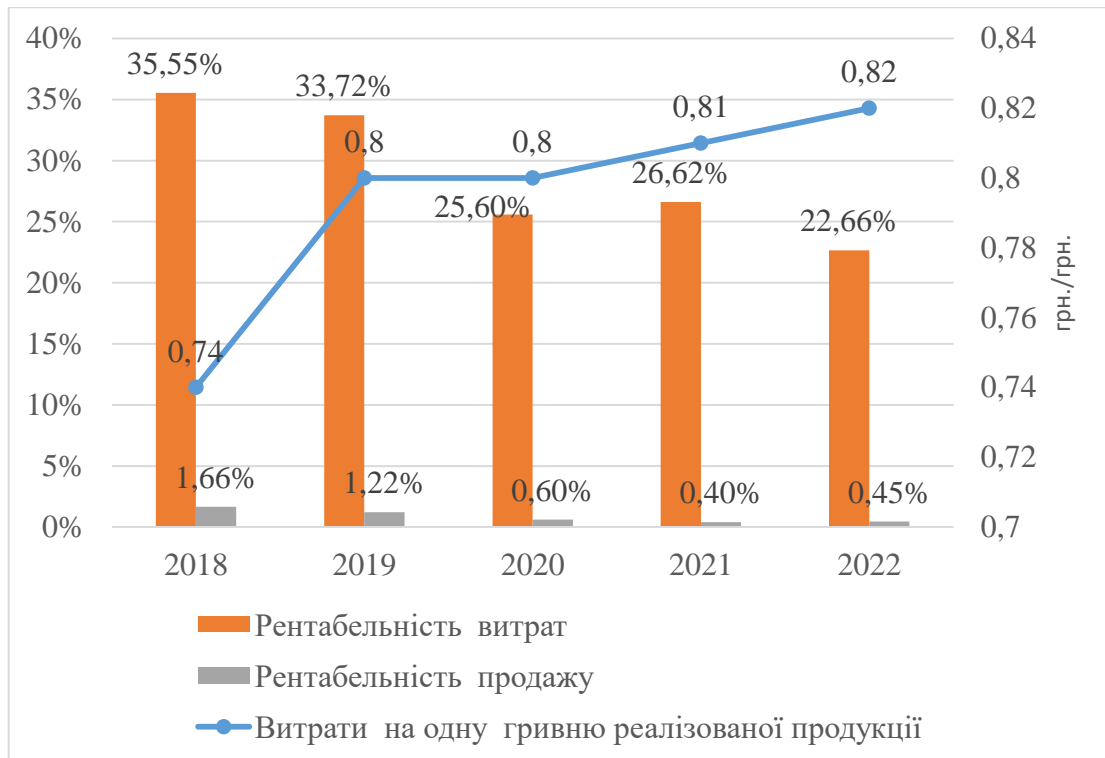

Рис. 2.6. Динаміка показників витрат на 1 грн. реалізованої продукції, рентабельності витрат та продажу

Зведені дані узагальнюючих економічних показників наведено в таблиці А.3 додаток А.

2.2. Аналіз ефективності використання оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Аналіз ефективності системи управління оборотними активами підприємства ґрунтується на оцінці фінансових та операційних показників. Цей процес передбачає:

- оцінку ефективності використання оборотних активів;

- аналіз тривалості циклу обороту запасів та рахунків;
- аналіз управління кредитами та ризиками;
- оцінку ефективності політики стягнення боргів від своїх клієнтів.

Проаналізуємо структуру та динаміку зміни оборотних активів. Дані по підприємству за елементами оборотних активів представлено в таблиці А.4 додаток А, а графічно відображено на рис.2.7.

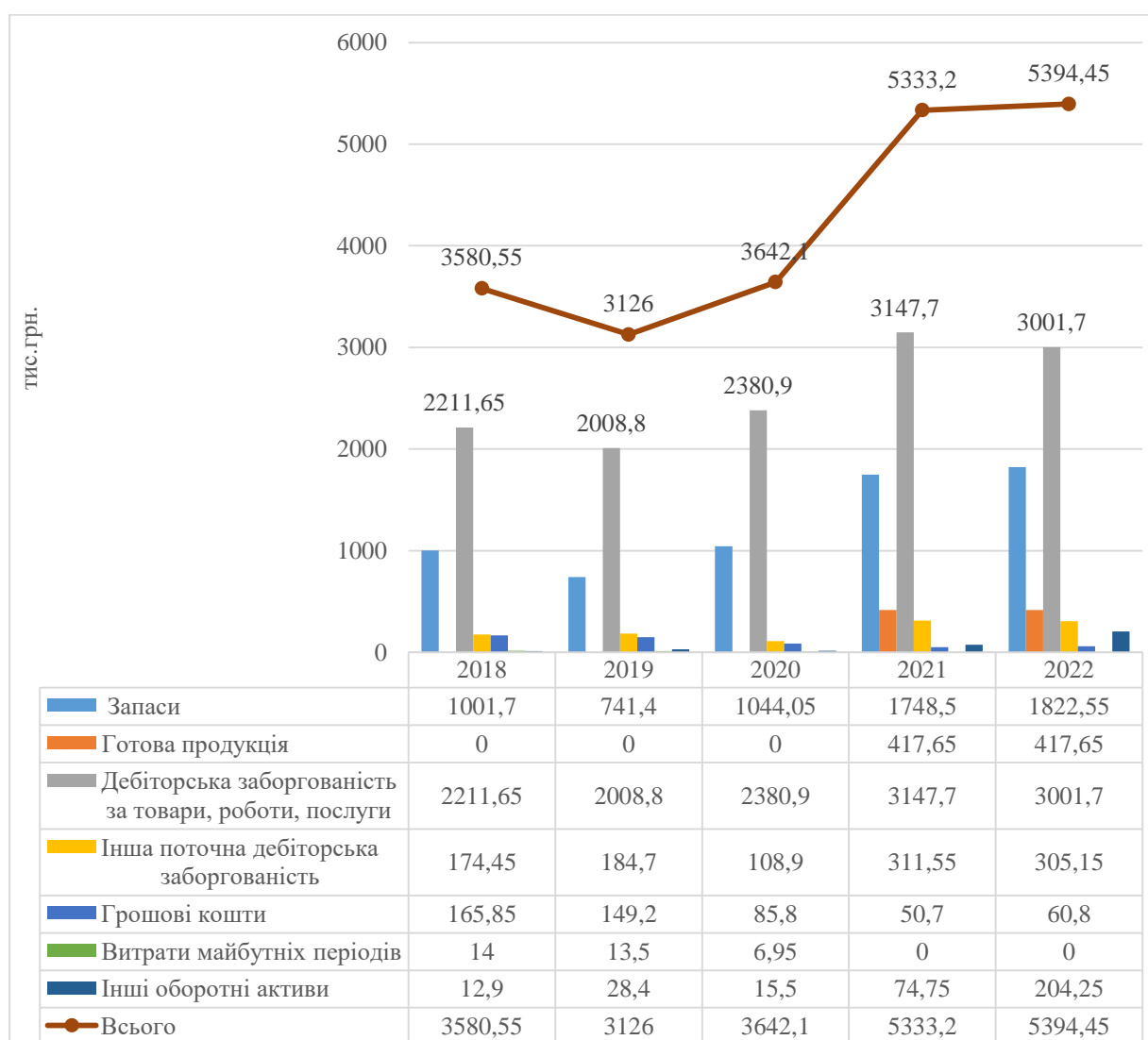

Рис. 2.7. Динаміка структурних елементів оборотних активів

В структурі оборотних активів ТзДВ «Фабрика Трембіта» найбільшу питому вагу займала частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. У 2018р. цей показник становив 61,8 %, а у 2022р. знизився до 55,6%.

Іншим вагомим елементом в структурі є запаси. Їх частка зросла з 28,0% у 2018 р. до 33,8% у 2022 р. При цьому, тільки у 2021р. були деякі обсяги готової продукції на складах, а в інших роках аналізованого періоду – їх не було. Отже, підприємство переважно орієнтується на виконання індивідуальних замовлень і під це підлаштовує виробничий цикл виготовлення продукції.

У 2022 році питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги і запасів становила 89,4%. Також в структурі оборотних коштів були деякі обсяги іншої поточної дебіторської заборгованості, грошових коштів та інших оборотних активів.

Порівняємо стан дебіторської і кредиторської заборгованості лісокомбінату. Дані наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники дебіторської і кредиторської заборгованості
ТзДВ «Фабрика «Трембіта» за 2022 рік

Показник	Заборгованість		Перевищення	
	Дебіторс. Тис.грн	Кредиторс. Тис.грн.	Дебіторськ. Тис.грн.	Кредиторськ. Тис.грн.
Заборгованість за розрахунками:				
- товари, роботи, послуги	3001,7	2159,15	842,55	-
- з бюджетом	0	300,85	-	300,85
- з оплати праці	0	465,2	-	465,2
- за розрахунками зі страхування	0	167,2	-	167,2
Інша поточна дебіторська заборгованість	305	0	305	-
Всього	3306,7	3092,4	1147,6	933,25

В 2022 році обсяг дебіторської заборгованості перевищив обсяг кредиторської на 214,3 тис. грн. або на 23%. Найбільше перевищення спостерігалось за статтями: розрахунки за товари, роботи, послуги та розрахунки на 842,6 тис. грн. (28,06%). Це вказує на те, що підприємство має

невиплачені зобов'язання перед своїми постачальниками або кредиторами, що при довгому терміні несплати може підірвати їх довіру.

Загалом, використання кредиторської заборгованості може бути стратегією управління оборотними коштами. Це використовується длі того, щоб зменшити необхідність великих фінансових коштів.

Оцінимо ефективність використання оборотних коштів (дані в табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка показників ефективності використання оборотних активів

Показники	Один. виміру	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7
<i>Ресурси</i>						
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн	15247	14047,9	10897,8	9754,4	8814
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	11248,5	10505,2	8676,8	7703,8	7185,6
Валовий прибуток	тис. грн	3998,5	3542,7	2221	2050,6	1628,4
Чистий прибуток	тис. грн	252,4	170,8	65,7	39,4	39,8
Середньорічна вартість оборотних активів (ОА)	тис. грн	3580,55	3126	3642,1	5333,2	5394,45
Запаси	тис. грн	1001,7	741,4	1044,05	2166,15	2240,2
Дебіторська заборгованість (ДЗ)	тис. грн	2386,1	2193,5	2489,8	3459,25	3306,85
Кредиторська заборгованість (КЗ)	тис. грн	1657,4	1848,7	2581,8	3142,7	3092,4
<i>Показники</i>						
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коэф.	4,26	4,49	2,99	1,83	1,63
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	коэф.	0,23	0,22	0,33	0,55	0,61
Коефіцієнт оборотності запасів	коэф.	11,23	14,17	8,31	3,56	3,21
Коефіцієнт оборотності ДЗ	коэф.	6,39	6,40	4,38	2,82	2,67
Коефіцієнт оборотності КЗ	коэф.	6,79	5,68	3,36	2,45	2,32
Термін оборотності ОА	днів	85,72	81,22	122,32	199,56	223,39
Термін оборотності запасів	днів	32,50	25,76	44,04	102,63	113,79
Період погашення ДЗ	днів	57,12	56,99	83,62	129,44	136,94
Період погашення КЗ	днів	53,78	64,23	108,90	148,90	157,08

Рентабельність виробничій діяльності	ОА у	%	111,67	113,33	60,98	38,45	30,19
Рентабельність прибутком	ОА за чистим	%	7,05	5,46	1,80	0,74	0,74

Мета аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства полягає у встановленні ефективності використання обігових коштів для ведення операційної діяльності та отримання прибутку.

Протягом аналізованого періоду значно знизилися усі визначені коефіцієнти оборотності. Зокрема:

- коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 2,62 об./рік;
- коефіцієнт оборотності запасів - на 8,02 об./рік або у 3,5 разів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості - на 3,72 об./рік;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - на 4,46 об./рік.

Для наочного відображення зміни проаналізованих показників представимо динаміку зміни коефіцієнтів оборотності графічно (рис. 2.8).

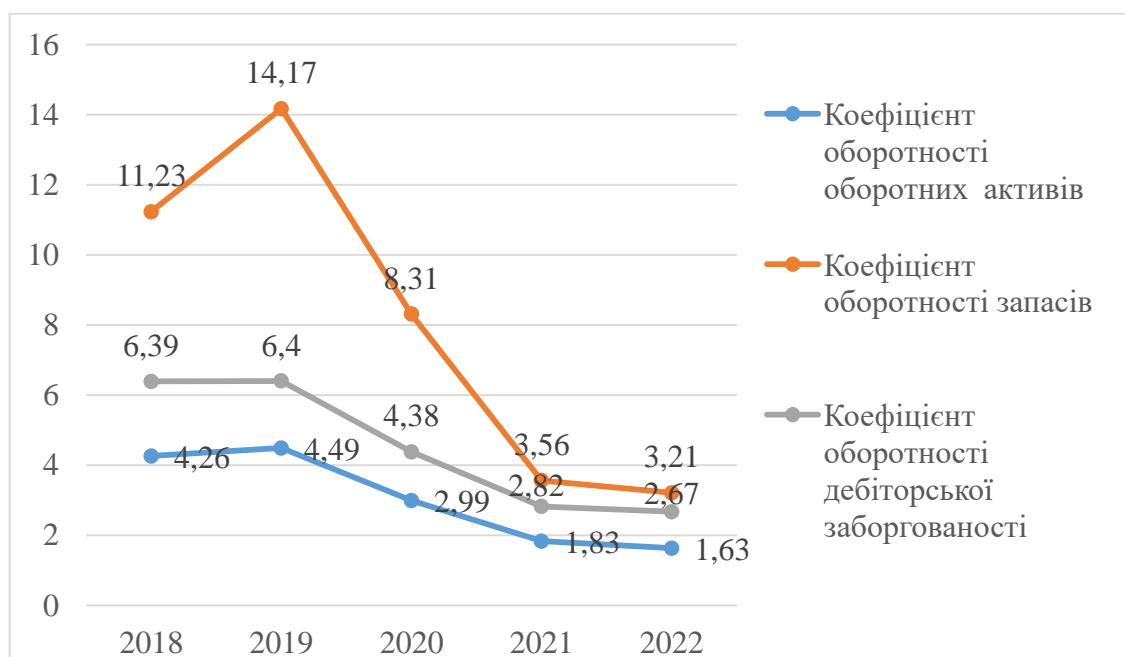

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнтів оборотності структурних елементів оборотних активів ТзДВ «Фабрика Трембіта»

виробничих запасів та періоду погашення дебіторської і кредиторської заборгованостей збільшилися (рис. 2.9.). Зокрема, період обороту оборотних активів підвищився на 137, 7 днів і у 2022 році склав 223,4 дні, що для

підприємств цієї галузі є дуже високим значенням. Це негативно впливає на ефективність діяльності підприємства, оскільки підвищує витрати та обмежує його фінансові можливості для розвитку.

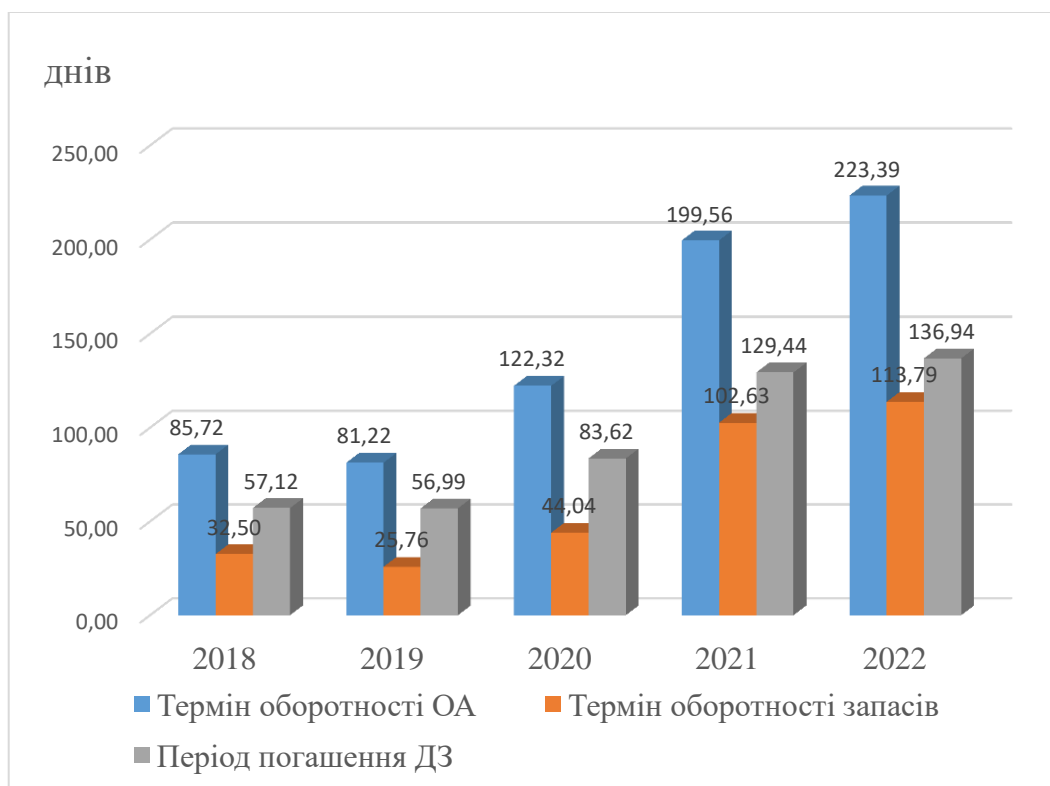

Рис. 2.9. Динаміка показників тривалості обороту структурних елементів оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Також знизилися показники рентабельності використання оборотних коштів: валова рентабельність у 3,7 разів, а рентабельність за чистим прибутком у 9,6 разів. Це підтверджує негативні тенденції до зниження ефективності використання оборотних коштів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

2.3. Факторний аналіз впливу факторів на показник тривалості обороту оборотних активів

Факторний аналіз надає можливість виявити чинники, які впливають на ефективність використання оборотних активів. Це допомагає виявити сильні та

слабкі сторони управління оборотними активами, що, в свою чергу, сприяє удосконаленню стратегії управління підприємством.

Показник тривалості обороту оборотних активів залежить від періоду обороту (кількість днів в періоді) та коефіцієнта оборотності оборотних активів, який в свою чергу визначається відношенням обсягів реалізованої продукції до середньорічної вартості оборотних коштів, які мають свої складові елементи.

Для дослідження впливу факторів на зміну показника тривалості оборотності оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» сформуємо структурно-логічну модель, враховуючи частку структурних елементів оборотних активів в їх загальному обсязі. Модель наведена на рис. 2.10.

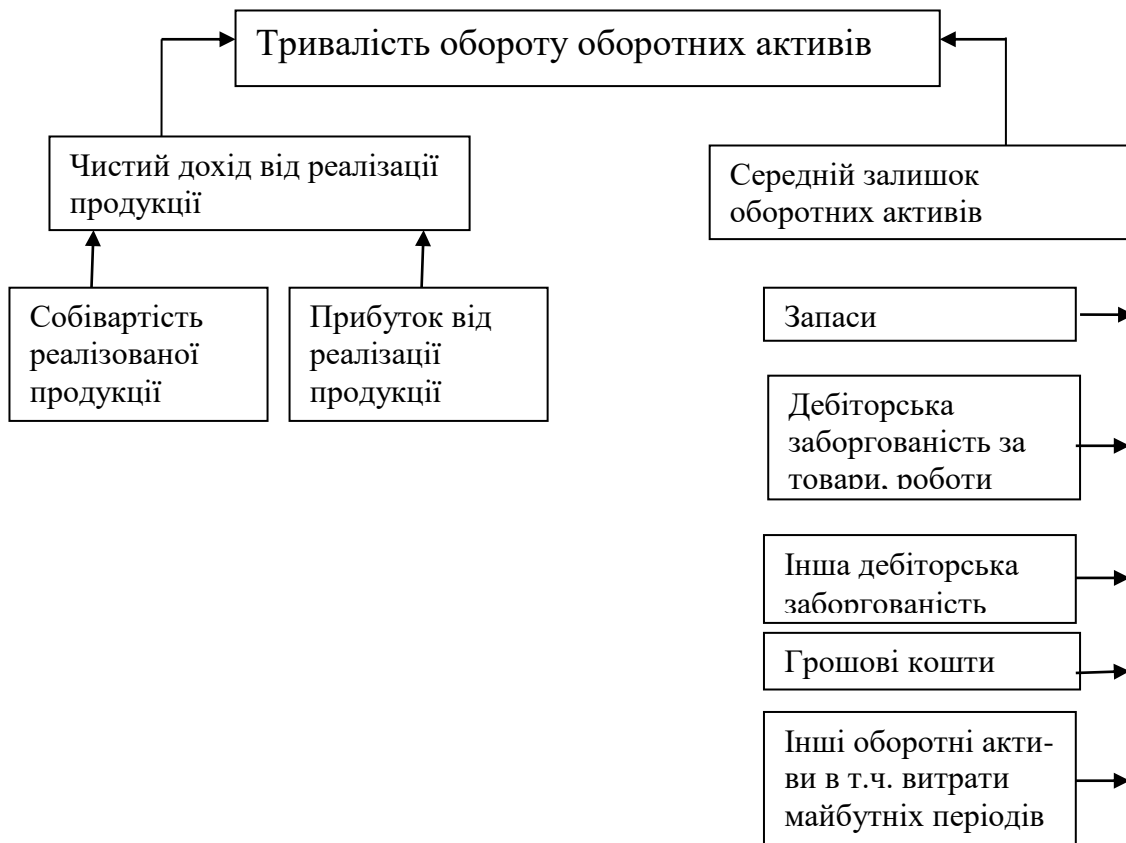

Рис. 2.10. Структурно-логічна факторна модель показника тривалості обороту оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Факторна модель показника тривалості обороту оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» виглядає так:

$$T_{об} = \frac{365 \cdot OA}{ЧД} = \frac{365 \cdot f[VOA_{зар}, (Зі, ДЗі, ДЗін, ГКі, ОАін)]}{f[VP_{зар}, (Сі, Пі)]} \quad (2.1)$$

Виявимо фактори, які вплинули на зміну коефіцієнта оборотності оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» в 2022 році у порівнянні з 2018 роком. Вихідні дані для аналізу представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Вихідні дані для розрахунку впливу факторів на тривалість обороту оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» у 2022 році

Показник	Умовне позначення	Роки		Відхилення
		2022	2018	
Тривалість обороту, днів	Тоб	223,39	85,72	137,67
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	С	7185,6	11248,5	7185,6
Валовий прибуток, тис.грн.	ВП	1628,4	3998,5	1628,4
Середньорічна вартість елементів ОА тис.грн.:				
-запасів	З	1822,55	1001,7	820,85
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	ДЗпр	3001,7	2211,65	790,05
- інша поточна дебіторська заборгованість	ДЗін	305,15	174,45	130,7
- грошових коштів	ГК	60,8	165,85	-105,05
-інші оборотні активи та витрати майбутніх періодів	ОАін	204,25	26,9	177,35

Вплив факторів на приріст результативного показника визначимо за допомогою методу ланцюгової підстановки. Результати впливу факторів на зміну тривалості обороту оборотних активів наведено в таблиці 2.9.

Як бачимо, найбільше вплинуло на збільшення тривалості обороту оборотних активів (Тоб) зменшення обсягів чистого доходу від реалізації продукції на 6433 тис. грн. (собівартість плюс прибуток). Зокрема, зменшення обсягів витрат збільшило Тоб на 70,48 днів, валового прибутку – на 23,77 днів.

Серед структурних елементів оборотних активів найбільший вплив мало зростання вартості запасів на 820,85 тис. грн. і дебіторської заборгованості за

товари, роботи, послуги на 790,05 тис. грн., яке збільшило Тоб відповідно на 19,65 днів і 18,91 днів. Ці фактори можна вважати резервами прискорення оборотності оборотних засобів.

Таблиця 2.9

Результати впливу факторів на тривалість обороту оборотних активів
у 2022 р. в порівнянні з 2018 р.

Назва фактора	Фактори, які впливають на результативний показник							Тоб	Величина впливу фактора
	С	ВП	З	ДЗпр	ДЗін	ГК	ОАін		
Базове значення	7185,6	1628,4	1822,5	3001,70	305,15	60,8	204,25	223,39	
Вплив С	11248,5	1628,4	1822,5	3001,70	305,15	60,80	204,25	152,91	70,48
Вплив ВП	11248,5	3998,5	1822,5	3001,70	305,15	60,80	204,25	129,14	23,77
Вплив З	11248,5	3998,5	1001,7	3001,70	305,15	60,8	204,25	109,49	19,65
Вплив ДЗпр	11248,50	3998,5	1001,7	2211,65	305,15	60,8	204,25	90,57	18,91
Вплив ДЗін	11248,5	3998,5	1001,7	2211,65	174,45	60,8	204,25	87,45	3,13
Вплив ГК	11248,5	3998,5	1001,7	2211,65	174,45	165,85	204,25	89,96	-2,51
Вплив ОАін	11248,5	3998,5	1001,7	2211,65	174,45	165,85	26,90	85,72	4,24
Всього									137,67

Вплив інших факторів (іншої дебіторської заборгованості, грошових коштів, витрат майбутніх періодів та інших оборотних активів) був незначним, оскільки вони займають невелику частку в загальній структурі оборотних активів (рис. 2.11)

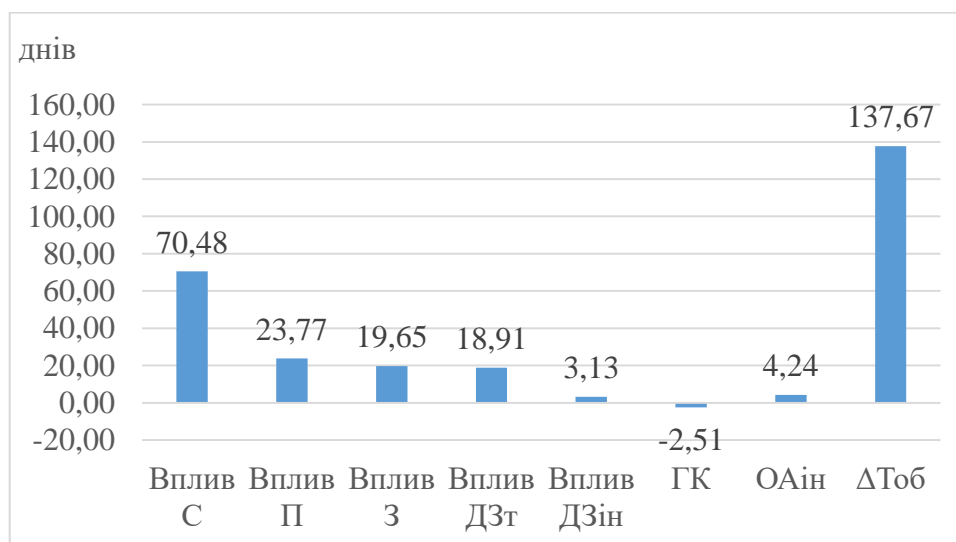

Рис. 2.11. Гістограма впливу факторів на показник періоду обороту оборотних активів ТЗДВ «Фабрика «Трембіта» у 2022 році до 2018 року

Висновки до розділу 2

Нами було досліджено організаційно-правові основи діяльності товариства з додатковою відповідальністю «Фабрика «Трембіта». За формою власності – це мале приватне підприємство. Основні напрями діяльності: виробництво музичних інструментів (в основному бандур та гітар) та меблевих виробів (кухонь). Головною місією ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є доступність продукції як для індивідуального використання музикантами так і масового споживача.

Проаналізовано основні економічні показники виробничо-господарської діяльності фабрики. Виявлено, що у 2022 р., порівняно з 2018 р. суттєво зменшився чистий дохід від реалізації продукції та обсяги усіх видів прибутків. В результаті цього знизилися показники рентабельності виробництва та рентабельності продажу. Чисельність працівників також значно зменшилася. При цьому, виробіток майже не змінився. Показники фондоозброєності збільшилися, а фондівіддачі знизилися. Витрати на одну гривню реалізованої продукції зросли.

За період 2018-2022 рр. обсяги оборотних активів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» збільшилися на 1813,9 тис. грн або 50,7%. Це сталося внаслідок збільшення: запасів на 820,85 тис. грн (82%); дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 790,05 тис. грн (35,7%); інших структурних елементів оборотних активів іншої поточної дебіторської заборгованості, витрат майбутніх періодів та інших оборотних активів на 307,95 тис. грн.

В результаті цього усі показники оборотності та рентабельності оборотних активів та їх елементів значно знизилися, а тривалість обороту підвищилася. Результати факторного аналізу періоду обороту оборотних

активів підтверджують, що негативні зміни є наслідком зниження ділової активності підприємства в аналізованому періоді.

3. Економічне обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

3.1. Напрями покращення управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

При проведенні економічного аналізу виробничо-господарської діяльності ТзДВ «Фабрика «Трембіта» та дослідження особливостей управління його оборотними активами нами виявлено негативну тенденцію до зниження ділової активності підприємства та значного зростання періоду обороту оборотних коштів, як в загальному, так і запасів та коштів у розрахунках. На це мали вплив як зовнішні фактори (соціально-економічні обмеження через пандемію COVID-19, а також повномасштабне вторгнення РФ в Україну), так і внутрішні чинники (особливості продукції, трудових ресурсів, виробничого та господарського процесу та фінансова політика).

Специфікою діяльності ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є виробництво продукції переважно під замовлення індивідуальними партіями. За нашими дослідженнями, основними чинниками зниження ефективності використання оборотних активів у період з 2020 по 2022 роки було зменшення обсягів реалізації продукції при одночасному зростанні величини оборотних коштів. Оскільки у структурі оборотних коштів підприємства найбільшу частку (55,6%) займає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги та виробничі запаси - 33,8% то основними напрямами підвищення ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта» на даному етапі є:

1. Удосконалення системи взаєморозрахунків (управління дебіторською заборгованістю за розрахунками);

2. Покращення системи управління запасами та організації виробництва.

Реалізація цих напрямів передбачає впровадження ряду стратегій та методів для оптимізації процесів управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика «Трембіта».

Удосконалення системи взаєморозрахунків

Розробка ефективної системи управління дебіторською заборгованістю повинна бути направлена на зменшення ризику отримання неоплати за поставлену продукцію та залучення інструментів повернення утвореної заборгованості.

Цей процес включає в себе ряд стратегій та методів, спрямованих на оптимізацію та прискорення отримання коштів від клієнтів, що передбачає:

- управління формуванням дебіторської заборгованості (моніторинг, аналіз, планування, розробка політики кредитування споживачів);
- управління поверненням дебіторської заборгованості (використання економічних, правових та психологічних методів роботи з клієнтами, застосування спеціальних фінансових інструментів (факторинг, векселі) [35].

Модель удосконалення управління дебіторською заборгованістю відображена на рис. 3.1.

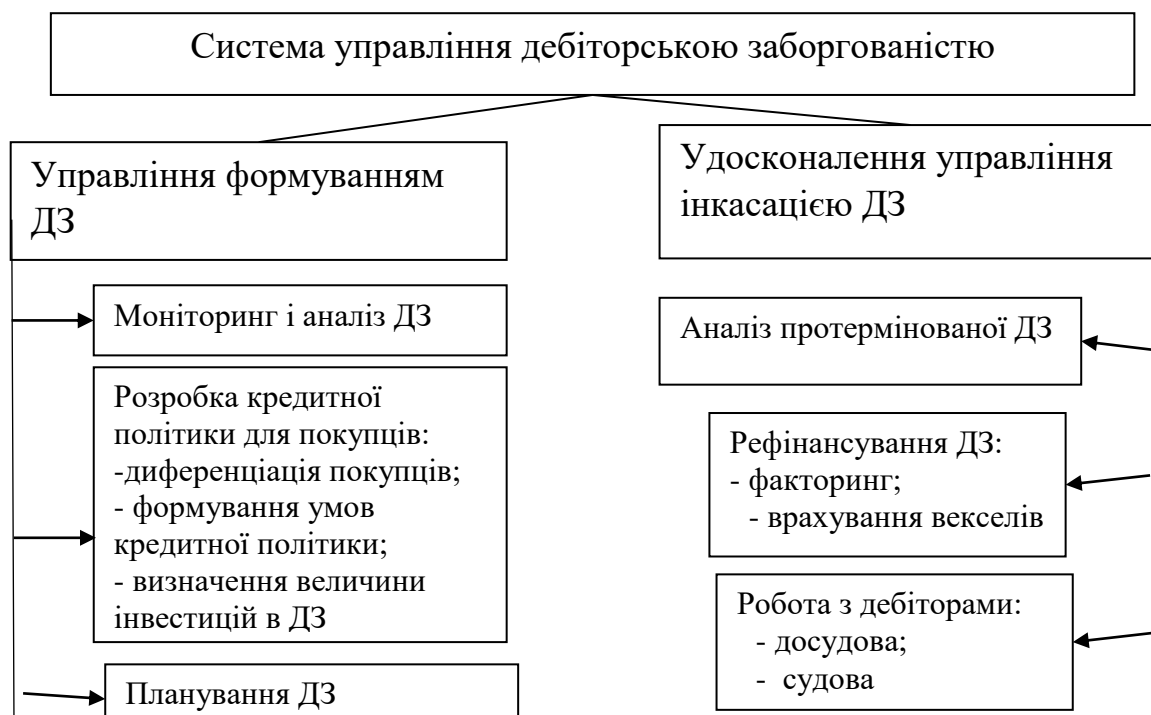

Рис. 3.1. Алгоритм удосконалення управління дебіторською заборгованістю ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю необхідно постійно проводити аналіз цього процесу, що включає моніторинг. При аналізі слід здійснювати дослідження динаміки зміни величини та структури заборгованості. Необхідно розраховувати ряд показників, які характеризують оборотність дебіторської заборгованості, такі як коефіцієнт відволікання коштів у дебіторську заборгованість, коефіцієнт оборотності, період погашення дебіторської заборгованості, терміни протермінування.

Також важливе значення має формування та удосконалення кредитної політики підприємства. Під час формування умов кредитування важливо проводити диференціацію покупців. Для цього доцільно створити індивідуальну систему якісних та кількісних характеристик дебіторів. Щодо якісних ознак важливо враховувати:

- історію покупця (постійний клієнт чи одноразове замовлення);
- дотримання платіжної дисципліни;
- ефективність менеджменту дебітора;
- наявність гарантії чи застави.

Щодо кількісних ознак, слід враховувати показники, які характеризують фінансовий стан дебітора: показники ліквідності та платоспроможності; рентабельності, фінансової стійкості.

Ефективність менеджменту дебітора - це міра успішності та ефективності управління взаємовідносинами з клієнтами. Цей аспект фінансового управління стосується оптимізації процесів контролю за дебіторською заборгованістю та максимізації виплат від клієнтів та включає:

1. Моніторинг платіжної дисципліни. Систематичний контроль за тим, як клієнти дотримуються умов платежу та чи виплачують свої заборгованості вчасно.

2. Оцінку кредитоспроможності. Аналіз фінансового стану клієнтів для визначення їхньої здатності вчасно погашати борги. Це передбачає: управління кредитними умовами (розробка та впровадження оптимальних умов кредитування, які б враховували ризики та інтереси обох сторін); взаємодію з клієнтами, що вимагає побудови ефективної комунікації з клієнтами для вирішення можливих конфліктів та встановлення партнерських відносин; розробку стратегій погашення боргів.

3. Застосування сучасних інформаційних та автоматизованих систем для ефективного ведення обліку та контролю за дебіторською заборгованістю.

4. Постійне оцінювання та вдосконалення внутрішніх процесів управління дебіторською заборгованістю для підвищення ефективності.

5. Використання стратегічного планування та прогнозування для управління ризиками та забезпечення сталого потоку коштів.

Ефективний менеджмент дебітора допомагає підприємствам знижувати ризик невиконання та забезпечувати стабільний грошовий потік, що є важливим для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Визначення суми фінансових коштів, які інвестуються в дебіторську заборгованість, є важливим аспектом фінансового управління підприємством. Цей підхід дозволяє оцінити розмір фінансових засобів, які знаходяться в дебіторській заборгованості, і визначити, які обсяги грошей можуть бути вкладені в цей актив. Один із основних методів - це розрахунок кількості грошей, які знаходяться у формі дебіторської заборгованості. Використовуючи такі елементи, як обсяг продажів та середній період кредитування, можна визначити суму фінансових ресурсів, які зафіксовані в дебіторській заборгованості. Важливо враховувати, що ефективне управління дебіторською

заборгованістю також включає в себе контроль за термінами оплати та мінімізацію ризиків заборгованості.

Планування дебіторської заборгованості - це завершальний етап, який повинен бути спрямований на оптимізацію обсягів кредитування та забезпечення стійкості грошового потоку. На цьому етапі роботи необхідно використовувати прогнозований обсяг реалізації продукції.

Управління інкасацією (стягненням) дебіторської заборгованості є важливим етапом роботи у випадку протермінування розрахунків, що вимагає налагодження безпосереднього зв'язку з боржником. Аналіз протермінованої дебіторської заборгованості – це початок роботи з дебіторами. Аналіз передбачає групування заборгованості за терміном, за групами дебіторів, за видами продукції, за величиною. Безпосередня робота з дебіторами може бути досудовою та позовною. Досудова робота передбачає ведення переговорів з дебітором. При цьому можуть прийматися пропозиції боржника щодо зміни графіка погашення дебіторської заборгованості. Досудові формальності врегульовуються претензією.

Рефінансування дебіторської заборгованості – це прискорене переведення в інші форми оборотних активів підприємства: грошові кошти та високоліквідні короткотермінові цінні папери [35]. Використовують такі форми рефінансування: факторинг, форфейтинг, врахування векселів, виданих покупцями. Позовна робота передбачає звернення до господарського суду з позовом про стягнення дебіторської заборгованості.

Підвищення ефективності управління запасами.

Однією з умов підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства є формування запасів і компетентне управління ними. Рішення, пов'язані з управлінням запасами, мають вплив на всі сфери економічної діяльності підприємства, включаючи обсяги реалізації, рівень витрат, прибуток і рентабельність. Таким чином, для будь-якого підприємства

важливо проводити аналіз ефективності та оцінювати політику управління запасами.

Основною метою будь-якого рішення в галузі управління запасами є збільшення обсягу продажу (виробництва) та мінімізація загальних витрат, пов'язаних із формуванням та утриманням цих запасів. Процес формування запасів товарно-матеріальних цінностей та їх утримання на встановленому рівні призводить до двох видів витрат:

- витрати на утримання (складське зберігання) запасів;
- витрати на поповнення запасів (оформлення і виконання замовлень на поставку запасів замість витрачених або реалізованих).

Зниження витрат за цими статтями є основною метою управління запасами, що включає оцінку можливостей зниження рівня запасів, правильність рішень щодо їх закупівлі, а також планування та контроль рівня запасів через розрахунок економічно обґрунтованих обсягів замовлення сировини і матеріалів та комплектуючих.

Основні моделі управління запасами, які використовуються на практиці як вітчизняними так і закордонними підприємцями систематизовано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Характеристика основних моделей управління запасами

Назва моделі	Характеристика	
	переваги	недоліки
1.Базова модель – EOQ (Economic order quantity)	Це модель оптимального економічного розміру замовлення, який забезпечує мінімальну величину сумарних витрат та дає можливість мінімізувати видатки на зберігання запасу та допомагає визначити ефективну площу складських приміщень. Вся кількість одиниць замовлення надходить одночасно.	Застосування цієї моделі на практиці обмежується тим, що витрати, пов'язані зі зберіганням продукції та витрати, пов'язані з транспортуванням партії продукції – в чистому вигляді на підприємстві відсутні.
2.Модель виробничого замовлення	Ця модель використовується, якщо запаси безперервно надходять і відновлюються через певний час, тобто вироби виготовляються і продаються одночасно.	Якщо інтенсивність споживання ресурсу зі складу є постійною та коливається біля свого середнього рівня, тоді використання наведеної моделі є неможливим.

3. Модель управління запасами з фіксованим розміром замовлення	Основним параметром цієї моделі є розмір замовлення, що має можливість визначити об'єм заповнення замовлення. Економія витрат на утримання запасів на складі за рахунок скорочення площ під запаси.	Необхідність здійснення постійного контролю наявності запасів на складі.
4. Модель з фіксованим інтервалом часу між замовленнями	Фіксація інтервалу часу між замовленнями визначає момент, коли слід здійснити замовлення на заповнення запасу, відсутність постійного контролю наявності запасів на складі.	Високий рівень максимального запасу, збільшення витрат на утримання запасів на складі за рахунок збільшення площ під запаси.
5. Модель зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня	Дана модель є універсальною і включає в себе елементи попередніх моделей. Її сутність полягає в тому, що замовлення на матеріали здійснюються не тільки залежно від часу, а й з урахуванням точки замовлення. Тобто вона дає можливість реагувати на значні коливання попиту на матеріали.	Необхідність відстежувати рівень запасів. Вимагаються додаткові витрати на організацію постійного спостереження за станом величини запасів.
Продовження таблиці 3.1		
6. Модель "мінімум-максимум"	В даній моделі замовлення виконуються не через кожен заданий інтервал часу, а тільки за умови, що запаси на складі у цей момент виявилися рівними або менше встановленого мінімального рівня	Ця система працює лише з двома рівнями запасів – мінімальним і максимальним
7. Модель Just-in-time «філософія своєчасності».	Матеріали і сировина поставляються у момент виникнення потреби в їхньому використанні. Це дає можливість зменшити до мінімуму період перебування ресурсів на зберіганні та у виробництві, шляхом застосування більш ефективного процесу виробництва.	вимоги до точності управління, можливі ризики витрат на переустаткування та забезпечення стабільності ланцюга постачання

Складено за [13, 36, 40, 42]

З огляду на те, що ТзДВ «Фабрика «Трембіта» виробляє продукцію переважно за індивідуальними замовленнями і невеликими партіями, то найбільш оптимальною моделлю оптимізації управління запасами, на наш погляд, буде система Just-in-time. Використання моделі управління запасами "Just-in-time" (JIT) буде мати для ТзДВ «Фабрика «Трембіта» такі переваги:

1. Однією з основних переваг JIT - є можливість зниження витрат на зберігання та утримання запасів. Утримання мінімальної кількості запасів можливе лише при швидкій логістиці постачання потрібної кількості сировини

в певний момент часу. Оскільки основною сировиною для виробництва продукції ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є деревина, в т.ч. спеціальних порід, а також деревинна продукція, то необхідно буде знайти надійного постачальника цих матеріалів. ТзДВ «Фабрика «Трембіта» знаходиться у Львівській області на території якої працює достатня кількість виробників якісної деревної продукції. Відсутність необхідності утримувати запаси великі обсяги сировини, суттєво знизить витрати на утримання запасів та їх збереження, адже запаси сировини і матеріалів від постачальника будуть надходити тільки тоді, коли це буде потрібно підприємству, щоб виконати отримане замовлення.

2. Оптимізація виробничих процесів. JIT допомагає оптимізувати виробничі процеси, оскільки виробництво відбувається тільки в тому обсязі, який потрібний на даний момент. Це сприяє підвищенню продуктивності та зменшенню часу операційного циклу.

3. Покращення якості продукції. Завдяки тому, що товари отримуються безпосередньо перед їхнім використанням, є менше ймовірність знецінення або застарівання запасів. Це сприяє підвищенню якості виробленої продукції.

4. Швидка реакція на зміни в попиті. JIT дозволяє підприємству швидко адаптуватися до змін величини попиту на продукцію. Оскільки постачання товарів відбувається тільки при необхідності, підприємство може швидко змінювати обсяги виробленої продукції.

5. Співпраця з постачальниками. Впровадження JIT передбачає тісну співпрацю з постачальниками. Це може призводити до створення довгострокових стосунків та спільного планування, що сприяє покращенню ефективності всього ланцюга постачання.

6. JIT використовує мінімальні запаси, тому ризик знецінення або старіння товарів знижується.

7. Підвищення ефективності використання ресурсів: JIT дозволяє ефективніше використовувати оборотні активи, так як ресурси спрямовані на

виробництво лише того обсягу товарів, який потрібний для задоволення поточного попиту.

В підсумку, при використанні ЛІТ ТзДВ «Фабрика «Трембіта» отримає зниження виробничих витрат, що призведе до економії на собівартості. Це дозволить збільшити прибутковість і рентабельність діяльності підприємства.

3.2. Економічне обґрунтування доцільності запропонованих заходів

Метою впровадження системи управління запасами Just-in-time та удосконалення управління дебіторською заборгованістю на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» є зниження запасів та заборгованості до мінімально можливих рівнів з метою максимального скорочення тривалості операційного циклу, зниження витрат підприємства та підвищення прибутковості діяльності .

Розрахунок ефективності проектних заходів

У 2022 році на балансі ТзДВ «Фабрика «Трембіта» було запасів на суму 1404,9 тис.грн. Ця сума представлена обсягами виробничих запасів та незавершеного виробництва. За нашими дослідженнями обсяги виробничих запасів становлять 70 % цієї вартості, тобто 983,43 тис.грн. Реалізуючи на практиці систему Just-in-time, ми плануємо скоротити виробничі запаси на 75%. Отже, обсяги виробничих запасів на складах за проектом складатимуть:

$$B_{\text{пр}} = 983,43 * 0,75 = 245,86 \text{ тис.грн.}$$

Надлишки виробничих запасів

$$\Delta B_{\text{пр}} = 983,43 - 245,86 = 737,63 \text{ тис.грн.}$$

Враховуючи специфіку сировини, відразу доцільно реалізувати 50% цих надлишків.

Визначимо економію на собівартості продукції за рахунок зменшення витрат на зберігання запасів. В середньому поточні витрати на зберігання складають 11-26% загальних витрат на запаси.

У 2022 році матеріальні витрати в операційних витратах склали 62,9%. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції – 0,82 грн/грн. Зменшення поточних витрат на зберігання при впровадженні ЛТ на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» у перший рік становитиме 13%

Матеріальні витрати на 1 грн реалізованої продукції: $0,82 * 0,629 = 0,516$ грн./грн.

Зниження витрат на зберігання $0,516 * 0,13 = 0,067$ грн./грн

Витрати на 1 грн реалізованої продукції за проектом:

$V_{\text{грнрп}} = 0,82 - 0,067 = 0,753$ грн/грн

$E = (0,82 - 0,753) * 8814 = 590,5$ тис.грн.

Для покращення управління дебіторською заборгованістю пропонуємо використати інструмент факторингу.

Факторинг — це фінансова операція, в рамках якої підприємство (клієнт або факторинговий замовник) продає свої вимоги щодо платежів від покупців (дебіторську заборгованість) фінансовій установі або факторинговій компанії. Факторингова компанія виплачує підприємству угоджену суму (зазвичай часткову) передбачених для отримання платежів, забираючи на себе ризик невиконання або протермінування цих платежів [34].

Можна припустити, що підприємство при застосуванні процедури факторингу зможе швидко реалізувати до 60% дебіторської заборгованості. У 2022 році обсяги дебіторської заборгованості за товари, роботи на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» склали 2956,2 тис.грн. Плата за послуги факторингу складають 20%. Визначимо дохід від повернення дебіторської заборгованості за поставлену продукцію:

$D_{\text{дз}} = (2956,2 * 0,6) - (2956,2 * 0,6) * 0,2 = 1419$ тис.грн.

Витрати на 1 грн. реалізованої продукції у 2022 році на підприємстві склали 0,82 грн./грн.

Отже, поточні витрати складатимуть:

$$V_{\text{пот}} = 1419 * 0,82 = 1163,6 \text{ тис.грн.}$$

Обсяг прогнозованого додаткового прибутку від реалізації дебіторської заборгованості за проектом:

$$ВП_{\text{дод.}} = 1419 - 1163,6 = 255,4 \text{ тис.грн.}$$

Визначимо тривалість операційного циклу ТзДВ «Фабрика «Трембіта»

Базові значення:

$$T_{\text{вз}}^{\text{баз}} = 983,43 * 365 / 7185,6 = 49,95 \text{ днів}$$

$$T_{\text{дз}}^{\text{баз}} = 3001,7 * 365 / 8814 = 124,3 \text{ днів}$$

$$T_{\text{оц}}^{\text{баз}} = 71,36 + 124,3 = 174,26 \text{ днів}$$

Проект:

$$T_{\text{вз}}^{\text{пл}} = 614,63 * 365 / 6636,9 = 33,8 \text{ днів}$$

$$T_{\text{дз}}^{\text{пл}} = 1182,5 * 365 / 10601,8 = 40,7 \text{ днів}$$

$$T_{\text{оц}}^{\text{пл}} = 33,8 + 40,7 = 74,5 \text{ днів}$$

Отже, операційний цикл при впровадженні проектних заходів зменшиться на 99,7 дні або у 2,3 разів.

Обсяг вивільнених за проектом в результаті прискорення оборотності оборотних коштів визначимо за формулою:

$$OK_{\text{вив.}} = (T_{\text{оц}}^{\text{баз.}} - T_{\text{оц}}^{\text{пл.}}) * RP_{\text{баз.}} / T_{\text{д}} \quad (3.1)$$

Де, $OK_{\text{вив.}}$ - вивільнена сума коштів, тис.грн.;

$T_{\text{оц}}^{\text{пл.}}$, $T_{\text{оц}}^{\text{баз.}}$ - тривалість операційного циклу відповідно в плановому (проект) та базовому (2022р.) періодах, днів;

$RP_{\text{баз.}}$ - обсяг реалізованої продукції у 2012р., тис.грн .;

$T_{\text{д}}$ — тривалість періоду в днях, 365 днів.

$$OK_{\text{вив.}}^{\text{пр}} = (174,26 - 74,5) * 8814 / 365 = 2409 \text{ тис.грн.}$$

Цю суму вивільнених коштів підприємство може інвестувати у поповнення оборотних коштів.

Впровадження системи JIT на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» потребує залучення певних коштів на навчання працівників та організації виробничого процесу. На ці цілі необхідно близько 6 % вивільнених оборотних коштів, тобто близько 162,8 тис.грн.. Ці витрати підприємство може покрити за рахунок вивільненої суми коштів.

Результати розрахунків зводимо в таблицю 3.2.

Інвестиції в обсязі 162,8 тис.грн. – це капіталовкладення на впровадження системи оперативного управління запасами Just-in-time. Вони покриваються за рахунок власних коштів підприємства.

В результаті запровадження запропонованих заходів ТзДВ «Фабрика Трембіта» отримає приріст доходів та прибутків. Проведемо відповідні розрахунки з врахуванням даних таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Прогнозована результативність запроєктованих заходів по підвищенню ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика Трембіта»

Назва передбачуваного заходу	Приріст обсягу реалізації продукції тис. грн.	Приріст прибутку за рахунок усіх видів діяльності (тис. грн.)	Зниження собівартості продукції (тис. грн.)	Загальна потреба в інвестиційних ресурсах (тис. грн.)
1.Зменшення дебіторської заборгованості	1419	255,4	-	-
2. Поліпшення оперативного управління виробничими запасами	-	368,8	590,5	162,8
Всього	1419	624,2	590,5	162,8

Приріст доходів:

$$D_{\text{дод}}^{\text{пр}} = 368,8 + 1419 = 1787,8 \text{ тис.грн}$$

де, сума 1419 тис.грн - доходи від реалізації дебіторської заборгованості; сума - 368,8 тис.грн. доходи від реалізації залишків надлишкових запасів. Приріст прибутків від звичайної діяльності до оподаткування.

Вихідні дані:

- прибутки від реалізації дебіторської заборгованості в сумі 255,4 тис.грн;

- прибутки, отримані від запровадження системи JIT, які складаються з доходів від реалізації залишків надлишкових запасів - 368,8 тис.грн., прибутків, отриманих в результаті економії на зниженні собівартості (через зменшення витрат на утримання запасів) - 590,5 тис.грн.;

- адміністративні витрати – 30 тис.грн.;

- витрати на впровадження системи JIT – 162,8 тис.грн.

$$P_{\text{зв}}^{\text{пр}} = 48,5 + 255,4 + 368,8 + 590,5 - 162,8 = 1100,4 \text{ тис.грн.}$$

Оскільки ми реалізуємо надлишкові виробничі запаси (368,8) і зменшуємо дебіторську заборгованість ((2956,2*0,6), то зменшуються і обсяг оборотних коштів:

$$OA^{\text{пр}} = 5394,45 - 368,8 - 1773,7 = 3252 \text{ тис.грн.}$$

Результати впливу проектних заходів на основні економічні показники зводимо в таблицю 3.3

Таблиця 3.3

Вплив заходів на основні показники економічної діяльності виробничо-господарської діяльності ТзДВ «Фабрика Трембіта»

Показники	Один вимір	Базовий варіант	Проектний варіант	Зміна у порівнянні з базовим варіантом	
				(+;-)	%
1	2	3	4	5	6
Загальні показники					
Чистий дохід від реалізації продукції та виробничих запасів	тис. грн.	8814	10601,8	1787,8	20,28

Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	7185,6	6636,9	-548,7	-7,64
Прибуток від звичайної діяльності	тис. грн	48,5	1148,9	1100,4	2268,87
Середньорічна вартість оборотних активів	тис. грн	5394,5	3252	-2142,5	-39,72
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	грн./грн.	0,82	0,753	-0,067	-8,17
Рентабельність витрат (за операційним прибутком)	%	0,67	17,31	16,64	2464,69
Рентабельність продажу (за операційним прибутком)	%	0,55	10,84	10,29	1869,4
Рентабельність власного капіталу	%	0,48	11,29	10,81	2268,87
Рентабельність оборотних активів	%	0,9	35,33	+34,43	3829,53
Коефіцієнт автономії	коеф	0,367	0,532	+0,165	44,8
Продовження таблиці 3.4					
1	2	3	4	5	6
Спеціальні показники					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	тис. грн.	2956,2	1182,5	-1773,7	-60,00
Виробничі запаси	тис. грн.	983,43	614,63	-368,8	-37,50
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коеф.	1,63	3,26	+1,63	100,01
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	коеф.	7,3	10,8	+3,5	47,79
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	коеф.	2,98	8,97	+6,01	200,70
Тривалість операційного циклу	днів	223,9	124,2	-99,7	-57,23

Коефіцієнт оборотності оборотних активів за проектом:

$$K_{об}^{пр} = 10601,8/3252=3,26 \text{ об./рік}$$

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів за проектом:

$$K_{обвз}^{пр} = 6636,9/614,63=10,8 \text{ об./рік}$$

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$K_{обдз}^{пр} = 10601,8/1182,5=8,97 \text{ об./рік}$$

Отже, в результаті впровадження заходів прибутки підприємства збільшаться на 1100,4 тис.грн. (23,7 разів), рентабельність витрат підвищиться на 16,64% (25,6 разів), рентабельність продажу на 10,29% (19,7 разів), власного капіталу зростає на 10,81% (23,7 разів). При цьому, за рахунок оптимізації виробничих запасів отримаємо економію на їх утриманні та зберіганні. Отже, витрати на 1 грн. реалізованої продукції знизяться на 0,067 грн/грн.

При цьому коефіцієнт автономії, який визначається відношенням власного капіталу до підсумку балансу збільшується до рекомендованого значення (більше 0,5), що покращує фінансову незалежність підприємства

Динаміка показників прибутковості відображена на рис. 3.2.

Як бачимо, суттєво зростає ефективність використання оборотних активів підприємства. Так, коефіцієнт обороту оборотних активів підвищиться на 1,63 об/рік (2 рази), коефіцієнт оборотності виробничих запасів на 3,49 об/рік (1,5 рази), коефіцієнт оборотності тривалість обороту дебіторської заборгованості – на 6 об/рік (3 рази).

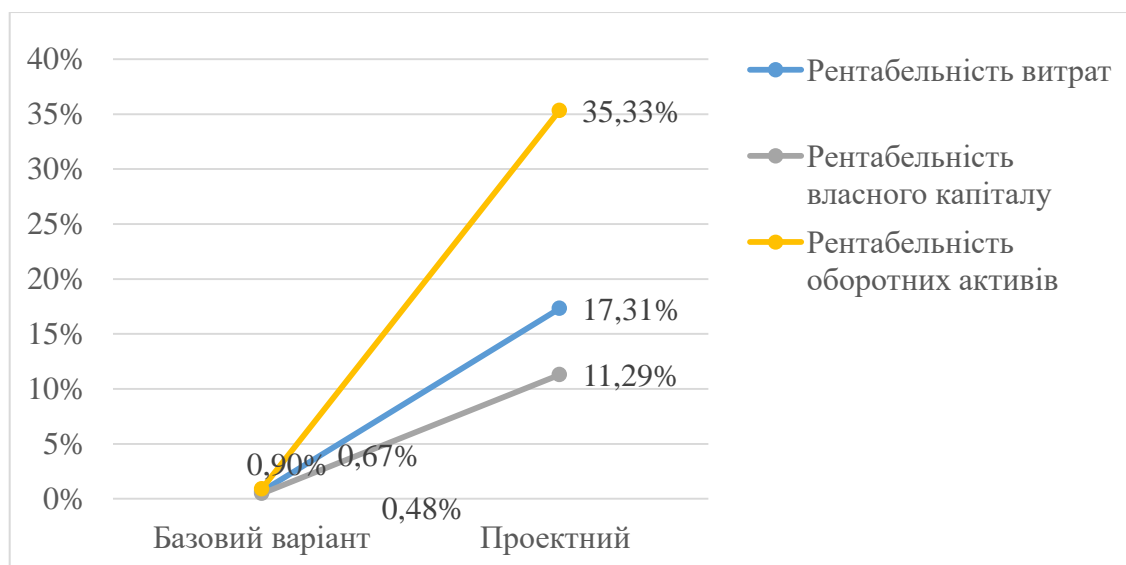

Рис. 3.2. Динаміка показників рентабельності базовий і проектний

При цьому, тривалість операційного циклу знизиться на 99,7 днів (2,3 рази), що дозволяє вивільнити з обороту фінансові ресурси в розмірі 2409 тис.грн., що є економічно доцільним. Показники ефективності використання оборотних активів відображено на рис.3.3.

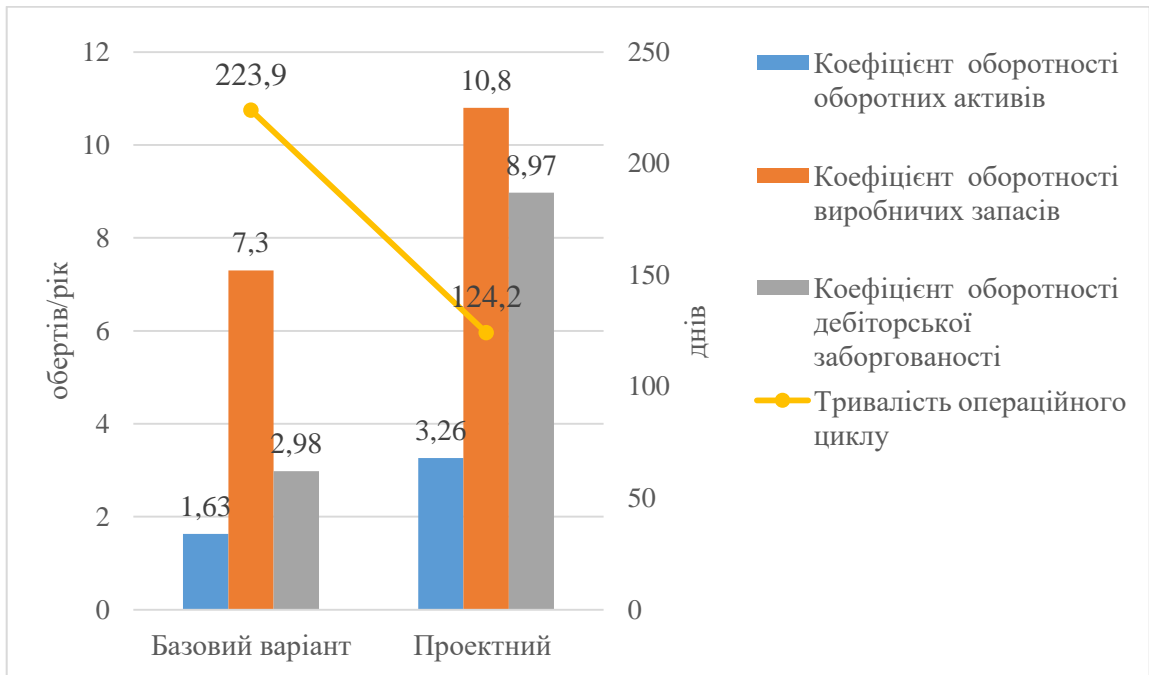

Рис. 3.3. Динаміка показників оборотності оборотних активів базовий і проектний варіанти

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі описані та обґрунтовані проектні пропозиції та рішення, спрямовані на покращення управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика Трембіта». Проведено розрахунок їх економічної ефективності та визначено вплив на фінансово-економічні показники виробничо-господарської діяльності підприємства. Запропоновані рішення ґрунтуються на результатах аналізу, проведеного в попередніх розділах магістерської роботи. Серед пріоритетних заходів, нами визначено:

- удосконалення системи взаєморозрахунків (управління дебіторською заборгованістю за розрахунками) та застосування факторингу для повернення плати за розрахунками;

- покращення системи управління запасами та організації виробництва через впровадження системи управління запасами "Just-in-time", яка дозволяє зменшити обсяги запасів сировини і матеріалів та знизити собівартість продукції..

В результаті проведених розрахунків було підтверджено, що дані заходи підвищують прибутковість, знижують витрати на операційну діяльність та прискорюють оборотність оборотних активів.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Кваліфікаційна магістерська робота виконана на актуальну тему, адже від ефективності організації виробництва і управління його оборотними активами залежить прибутковість діяльності та фінансовий стан підприємства.

Робота виконувалась за матеріалами фінансової звітності 2018-2022 років ТзДВ «Фабрика "Трембіта»». У роботі було виконано усі поставлені завдання, а саме досліджено зміст поняття «оборотні активи», охарактеризовано модель управління оборотними активами, визначено методику розрахунку основних показників ефективності їх використання. Здійснено аналіз і оцінку організаційно-виробничої структури ТзДВ «Фабрика "Трембіта»», його виробничих та трудових ресурсів, ефективності використання оборотних активів, факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів. Запропоновано і обґрунтовано рішення щодо підвищення ефективності управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика "Трембіта»», здійснено розрахунок економічної ефективності проектних рішень.

У процесі дослідження теорії щодо сучасних підходів до управління оборотними активами підприємства визначено необхідність здійснення моніторингу, оцінки та аналізу ефективності використання оборотних активів, зменшення ризиків економічних втрат пов'язаних з їх забезпеченням.

Товариство з додатковою відповідальністю «Фабрика «Трембіта» є відомим виробником унікальних народних музичних інструментів, зокрема бандур, гітар, цимбал, домр, кобз. Підприємство також виготовляє кухонні меблі та іншу продукцію під замовлення. ТзДВ «Фабрика "Трембіта» - є суб'єктом малого підприємництва. Організаційна структура підприємства лінійно-функціональна.

Аналіз фінансово-господарської діяльності свідчить про незначне підвищення ефективності управління операційною діяльністю у період 2018-2019 рр. та зниження ділової активності підприємства у період 2020-2022 рр. Це частково зумовлено зниженням економічної активності та попиту під впливом об'єктивних зовнішніх чинників: пандемії Covid19 та агресії РФ проти України.

З 2018 по 2022 роки на підприємстві спостерігалось: зниження чистого доходу від реалізації продукції з 15,25 до 8,81 млн.грн.; зростання витрат на 1 грн. реалізованої продукції з 0,74 до 0,82 грн./грн.; зменшення валового прибутку з 4 до 1,63 млн. грн., а чистого прибутку з 252,4 до 39,4 тис.грн.; зниження показників рентабельності витрат з 35,5% до 22,7%, а рентабельності продажу з 1,66% до 0,45%; зниження фондівіддачі з 3,4 до 1,6 грн/грн.

Ресурси підприємства також змінилися: кількість працівників суттєво зменшилася – з 57 до 32 осіб, а середньорічна вартість основних засобів збільшилася. При цьому, середньорічна вартість оборотних активів зросла з 3,5 до 5,4 млн.грн. (у 1,5 разів).

Зменшення у 1,73 рази обсягів реалізації продукції та зростання вартості оборотних засобів знизило ефективність їх використання: коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився з 4,26 до 1,63 обертів/рік, а

тривалість обороту підвищилася з 85,7 до 223,4 днів; рентабельність оборотних активів за чистим прибутком знизилася з 7 до 0,74%.

Зі складових оборотних активів найбільше зросли обсяги дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги (з 2,26 до 3 млн.грн.) та виробничих запасів з 1 до 1,8 млн. грн. Ці елементи займали найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів: у 2022 р. ДЗ за товари становила -55,6%, виробничі запаси – 33,8%. В результаті цього, коефіцієнт оборотності виробничих запасів зменшився з 11 до 3,94 обертів/рік, а дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з 6,9 до 2,9 обертів/рік. Це збільшило витрати підприємства та погіршило використання фінансових ресурсів.

Результати факторного аналізу тривалості обороту оборотних активів підтвердили, що негативні зміни є наслідком:

- зменшення обсягів реалізації. Це збільшило період обороту на 94,25 днів;
- зростання обсягів запасів та ДЗ за товари, роботи, послуги. Це підвищило період обороту відповідно на 19,65 та 18,91 днів.

Для покращення ефективності оцінки та управління оборотними активами ТзДВ «Фабрика "Трембіта» нами було запропоновано такі заходи:

1. Удосконалити систему управління дебіторською заборгованістю (ДЗ). Зокрема, покращити механізм формування ДЗ через удосконалення системи моніторингу, аналізу та планування, впровадження умов кредитування покупців (диференціація покупців; визначення розміру кредиту). Також необхідно удосконалити управління інкасацією ДЗ: здійснювати її систематичний аналіз, застосовувати інструменти рефінансування ДЗ (факторинг, врахування векселів), проводити досудову та судову роботу з дебіторами.

2. Підвищити ефективність управління запасами та удосконалити організацію виробництва. Для реалізації цієї мети, нами запропоновано

впровадити на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» модель управління запасами Just-in-time, яка дозволяє значно мінімізувати обсяги виробничих запасів. Це дозволить знизити витрати на їх утримання, зменшити собівартість виробництва продукції, підвищити оборотність оборотних активів та вивільнити з обороту частину фінансових ресурсів.

В результаті впровадження запропонованих заходів ТзДВ «Фабрика «Трембіта» зможе отримати в наступному періоді: приріст доходу від реалізації продукції та частини виробничих запасів на суму 1787,8 тис.грн; приріст прибутків від реалізації дебіторської заборгованості і частини виробничих запасів та економії на собівартості - на суму 1100,4 тис.грн.; зниження обсягів оборотних активів з 5,4 до 3,3 млн.грн.; підвищення фінансової незалежності.

При цьому, оборотність оборотних активів збільшиться з 1,63 до 3,26 обертів/ рік, а період обороту скоротиться з 174,2 до 74,5 днів. Отже, проект може бути впроваджений на ТзДВ «Фабрика «Трембіта» для підвищення прибутковості підприємства та ефективності управління його оборотними активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання-Прес, 2009. - 299 с.
2. Базецька Г. І. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навч. посіб. / Г. І. Базецька, Л. Г. Суботовська, Ю. В. Ткаченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 292с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навч.посіб./ О.Я. Базилінська-К.: Центр учбової л-ри, 2009.- 328с.
4. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притурен – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
5. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. / М. М. Бердар - К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

6. Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс. / И. А. Бланк. – 2-е изд. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
7. Болюх М. А. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
8. Відомості з єдиного державного реєстру України. // <https://minjust.gov.ua/news/ministry/vidomosti-z-edinogo-derjavnogo-reestru-yakiy-mehanizm-otrimannya>
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436–IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
10. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
11. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Голик Д. В. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 1 (12). С. 289-293.
12. Дядюк М. А., Васильєва В. В. Оборотні активи як об'єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2012. Вип. 1 (1). С. 263-271.
13. Іващук О.В. Управління запасами як складова методології керування підприємством // Зб. Наук.пр. Глобальні та національні проблеми економіки. №4.-2015. С. 404-407 <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/85.pdf>
14. Економіка деревообробних підприємств: Навчальний посібник / За ред. Г.С. Шевченка, В.К. Луцевича - Львів:НЛТУ України, 2010. - 375 с.
15. Економіка підприємства: підручник / Швиданенко Г. О., Васильков В. Г., Гончарова Н. П. за заг. ред. Г. О. Швиданенко.- К.: КНЕУ, 2009. -598с.
16. Кірдіна О.Г. Управління оборотними активами підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 43, 2013. С. 133–137.

17. Кононова О.О. Управління оборотними активами підприємства: маркетинговий підхід / Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" // [електронний ресурс]: доступний з <http://www.economy.nauka.com.ua/>

18. Косова Т. Д., Сухарев П. М., Ващенко Л. О. *Організація і методика економічного аналізу*. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 528 с.

19. Круш П. В. Економіка підприємства: навч. посіб. / П. В. Круш, В. І. Подвігіна, Б. М. Сердюк, О. І. Андрусь, Н. Я. Бойчук. - К. : Ельга-Н; КНТ, 2007. - 777 с..

20. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент [текст] : навч. посіб. / С. А. Кузнецова. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 12с.

21. Матрос О.М. Виробничі запаси підприємства в контексті управлінського обліку // Економіка, бізнес та управління. Випуск 3 (08).- 2017, с339-343 http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/64.pdf

22. Методичні вказівки до виконання дипломної роботи спеціаліста для студентів спец. 7.03050401 «Економіка підприємства» / За ред. д.е.н., проф. Г.С. Шевченка; Укл.: О.В. Баран, О.В. Генник, А.В. Кіндрат, С.О. Козловський, В.І. Михайловський, М.М. Якуба. – Львів: НЛТУ України, 2014. – 28 с.

23. Методичні вказівки до виконання дипломної роботи магістра для студентів спец.7.03050401 «Економіка підприємства» / За ред. д.е.н., проф. Г.С. Шевченка; Укл.: О.В. Баран, О.В. Генник, А.В. Кіндрат, С.О. Козловський, В.І. Михайловський, М.М. Якуба. – Львів: НЛТУ України, 2014. - 26 с.

24. Мордань Є. Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 24-34

25. *Непочатенко, О.О. - Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук . – Київ : Центр учбової літ. (ЦУЛ), 2013 . – 503 с.: рис., табл.*

26. Олександренко І. В. Методичні підходи до діагностики оборотних активів підприємства. Бізнес Інформ. 2014. № 2. С. 277–283.

27. Офіційний сайт Товариства з додатковою відповідальністю «Фабрика «Трембіта» // <https://trembita.lviv.ua/index>

28. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» Постанова КМУ України N 87 від 31.03.99 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text>

29. Поддєрьогін А.М. Фінанси суб'єктів господарювання /А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам, А. М. Павліковський; під.ред. А. М. Поддєрьогіна.- К.: КНЕУ, 2004. — С.362

30. Полторак А. С. Оцінка ефективності використання оборотних активів на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства України // Агросвіт № 17, 2013. [електронний ресурс]: доступний з <https://finance.mnau.edu.ua/files/articles/2013-poltorak-oevoa.pdf>

31. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч.посб.- 3-тє вид., випр.. і доп..- К.: Знання, 2007.-668с.

32. Салига С. Я. Фінансовий менеджмент [Текст] : навчальний посібник. / С. Я. Салига, Н. В. Дацій - К. : Центр навч. літ., 2006. - 439 с.

33. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков- 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 328с.

34. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Бороноса. – Суми: вид-во СумДУ, 2012. – 539 с. [електронний ресурс]: доступний з <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html>

35. Червінська О.С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства Червінська О.С., Демків О.І., Вацко С.В Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.10 с. 260-265

36. Чуприна Х.М. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції Just in Time / Чуприна Х.М., Валяев О.В., Деркач А.Є.// Економіка та суспільство Випуск26.- 2021

37. Шара Є.Ю., Андрієнко О.М., Жидеєва Л.І. Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях.: навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2011 - 440с.

38. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навч.посібник для студентів вищих навчальних закладів.-Київ: Каравела, 2004.-568 с.

39. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2013. — 375 с.

40. [Analyst Report by ARC – Asset Strategy Optimization//
https://discover.aveva.com/](https://discover.aveva.com/)

41. [Noraini Hashim, Abdul Hafiz Abdul Hamid IMPROVEMENT OF ASSET
MANAGEMENT// https://www.researchgate.net/publication/368460207](https://www.researchgate.net/publication/368460207)

42. Just-in-Time Inventory (JIT) Defined: A 2023 Guide// Oracle Netsuite
<https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/inventory-management/just-in-time-inventory.shtml>